

Butlletí

de l'Associació d'Antics Diputats al Parlament de Catalunya

número 33 | març 2023

Sumari

Pòrtic del Butlletí	3
Núria de Gispert i Català	
Notícies de l'Associació	3
El món del futur. Societat digital i poder	4
Enric Cardús Llevat	
Visita al Pla de Santa Maria	9
Pere Parera i Cartró	
(Re)conèixer Gaudí al Museu Nacional d'Art de Catalunya	11
Enric Cardús i Llevat	
Visita a la comarca de la Segarra	15
Pere Parera i Cartró	
Dinar debat sobre el món rural català	17
Pere Parera i Cartró	
XIII Premi Conviure	19
Irene Rigau i Oliver	
Catalunya del Nord: la cooperació transfronterera	21
Esteve Tomàs i Torrens	
Visita cultural a la Fundació Joan Miró	25
Guiomar Amell i Amell	
Miró. El llegat més íntim	27
Jaume Farguell i Sitges	
Visita dels antics diputats al Museu Picasso	30
Guiomar Amell i Amell	
Picasso, 1906-1907	35
Jaume Farguell i Sitges	
Visita a la Llotja de Mar	40
Enric Cardús Llevat	
Dinar col·loqui «El Consolat de mar, 750 anys d'història»	43
Enric Cardús Llevat	
Divina Comèdia i astronomia	46
Josep M. Casals i Guiu	

Edició: Associació d'Antics Diputats. **Fotografies:** Artists Rights Society (ARS), Nova York (pàg. 36, *La dona dels pans*), Josep M. Casals i Guiu (pàg. 46), Museu d'Art de Cleveland (pàg. 36, *L'harem*), Edicions Proa (pàg. 48), Metropolitan Museum of Art (pàg. 39, *Retrat de Gertrude Stein*), Musée Picasso Paris (pàg. 35, *Autoretrat*; 37, *Paisatge*), Museu d'Art Modern de Nova York (pàg. 39, *Les demoiselles d'Avignon*), Parlament de Catalunya (pàg. 3, 4, 5, 7, 17, 18, 19 i 20), Ajuntament del Pla de Santa Maria (pàg. 10), Glòria Renom (pàg. 22, 23, 24, 26, 27, 28, 32 i 34), M. Carme Servitje (pàg. 11, 12, 13, 15, 16 i 42), Wikimedia Commons [Press Cambracn (pàg. 41, escala, i 44), CC BY-SA 2.0; Arnaucc (pàg. 25), Baldiri (pàg. 41 esquerra), Enfo (pàg. 9), Kippelboy (pàg. 30), Mcapdevila (pàg. 40), CC BY-SA 3.0; Enric (pàg. 41, *Lucrecia morta*), CC BY-SA 4.0]. **Assessorament lingüístic:** Departament d'Assessorament Lingüístic del Parlament de Catalunya. **Disseny, maquetació i distribució:** Departament d'Edicions del Parlament de Catalunya. Parc de la Ciutadella, s/n, 08003 Barcelona. Tel. 933 046 635. Fax 933 046 636. A/e: edicions@parlament.cat. **Impressió:** Fotoletra, Barcelona. **Dipòsit legal:** B-27.537-2003. **ISSN:** 1887-7893.

Pòrtic del *Butlletí*

TENIU AL DAVANT EL *Butlletí de l'Associació d'Antics Diputats al Parlament de Catalunya*, que ha arribat a les vostres llars a cavall de finals de l'any 2022 i principis del 2023.

Entre els actes celebrats en l'àmbit parlamentari, és molt important destacar i deixar constància de la commemoració del norantè aniversari del Parlament de Catalunya, constituït, com sabeu, el 1932.

L'any 1980, després que s'haguessin aprovat la Constitució del 1978 i l'Estatut d'autonomia del 1979, vam recuperar les nostres institucions, la Generalitat i el Parlament. No va ser la Constitució que va crear les institucions catalanes; aquestes eren anteriors i neixen el 1932 tenint en compte tots els seus antecedents històrics, començant per les assemblees de pau i treva.

L'Associació va participar en aquest esdeveniment amb alguns membres.

La Junta Directiva ha continuat amb les activitats de sempre: reunions mensuals, dinars debat, visites culturals i visites a comarques, entre altres.

Espero que hàgiu passat unes bones festes de Nadal, dies de felicitat i de retrobament amb la família, i que el 2023 sigui per a tots vosaltres i els vostres un any de pau, llibertat i prosperitat.

Rebeu una abraçada ben afectuosa.

NÚRIA DE GISPERT I CATALÀ

Notícies de l'Associació

Nous associats

I. Sra. Susana Beltrán García
I. Sra. Violant Mascaró López
I. Sr. Joan Recasens i Guinot

Defuncions

05.04.2022: I. Sr. Domènec Romera i Alcàzar, diputat de la II legislatura pel Grup Parlamentari Popular.

14.05.2022: I. Sr. Francesc Subirà i Rocamora, diputat de la I legislatura pel Grup Parlamentari d'Esquerra Republicana.

14.05.2022: I. Sr. Ramon Viñals i Soler, diputat de la I legislatura pel Grup Parlamentari d'Esquerra Republicana.

20.07.2022: I. Sr. Ignasi Oleart i Comellas, diputat de la V legislatura pel Grup Parlamentari Popular.

22.01.2023: I. Josep Oriol Suñer i Carbó, diputat de la II, III i IV legislatures pel Grup Parlamentari de Convergència i Unió.

El món del futur.

Societat digital i poder

EL PASSAT 17 D'OCTUBRE vàrem poder celebrar la conferència anual que tradicionalment feia l'Associació, interrompuda a causa de la pandèmia. Tornem d'aquesta manera a la normalitat, perquè era l'única activitat que encara no s'havia pogut fer d'ençà del 2019. L'encarregat d'organitzar l'acte va ser el Sr. Joaquim Nadal, en qualitat de membre de la Junta de Govern de l'Associació. Pocs dies abans de la conferència, fou nomenat conseller de Recerca i Universitats, la qual cosa valorem molt positivament com a membres de l'associació de la qual formem part. Aprofitem aquest escrit per a felicitar-lo i desitjar-li molts èxits en la seva gestió.

La conferència «El món del futur. Societat digital i poder», pronunciada pel Sr. Genís Roca, va tenir lloc en una de les sales del Parlament. Va començar a dos quarts de sis de la tarda i va tenir una durada aproximada d'una hora i quart. Va presentar el conferenciant la nostra presidenta, la Sra. Núria de Gispert, que va fer un breu relat de la biografia del conferenciant i va exposar una relació de les principals obres que ha publicat sobre el tema que havia de tractar. El Sr. Genís Roca és arqueòleg, llicenciat en història per la Universitat Autònoma de Barcelona. També és expert internacional en transformació digital i president de Roca Salvatella, consultoria d'estratègia digital, i de la Fundació puntCat.

El conferenciant va agrair a la nostra presidenta i a l'Associació l'oportunitat de poder parlar en un lloc tan rellevant com la seu del Parlament de Catalunya i la confiança en la seva persona a l'hora de comptar amb ell per a un dels actes més importants que organitza l'Associació anualment.

Va manifestar, en primer lloc, que en general tenim la sensació, i ens la creiem, que el món, la societat, canvien a tots els nivells d'una manera molt ràpida, accelerada. És una visió a curt termini que, segons el conferenciant, no es correspon amb la realitat. Només cal allargar la vista per veure que el procés històric segueix el seu ritme a través dels temps. Hi ajuda la seva mirada d'arqueòleg especialista en el paleolític, període en què el marge d'error en la datació dels objectes i els esdeveniments és de deu mil anys, és a dir, molt més enllà del temps que ens separa de l'imperi romà, cosa que ens dona una idea dels ritmes i la relativitat del factor temps (el temps –el canvi– no té cap pressa). O sigui, que quan analitzem els grans processos, la realitat, hem de situar-nos molt més enllà de la nostra vida i, fins i tot, de la nostra època. Admetre la idea que tot és molt ràpid ens indueix a voler solucionar els problemes, els grans reptes que tenim plantejats, en tres o quatre anys, cosa que no ha estat mai possible. El seu missatge és que hem de ser pacients. Som al mig d'una transició que ocupa dècades; les solucions als problemes que tenim plantejats ara mateix serien el resultat d'un procés de, com a mínim, vint o trenta anys. En canvi, els dirigents de les nostres societats democràtiques es mouen en períodes molt més curts, han de resoldre els problemes en el temps que pugui durar una legislatura. En altres models polítics aquest problema no és tan manifest. Les empreses, per la seva part, encara estan més subjectes al curt termini. Les grans corporacions presenten resultats trimestrals i això implica que es treballi pensant només en el rendiment immediat i els moviments de les cotitzacions borsàries. Per tant, no es poden fer plans estratègics, és fan només plans d'acció a curt termini. Per poder enfocar la planificació correctament ens cal una perspectiva de, com a mínim, vint anys, si bé per a un home de la formació del conferenciant no deixa de ser una mena de microcirurgia, o sigui, una actuació insignificant des d'una visió d'historiador de les èpoques més remotes.

Els historiadors han volgut determinar una causa de l'evolució històrica, un motor que expliqui la causa del seu moviment, dels canvis. Per a uns,

els marxistes, ha estat l'economia; per a altres, l'evolució tecnològica. Hi ha més causes, i estan interrelacionades, una de sola no ho explica tot. El pas del paleolític al neolític és produeix quan neix l'agricultura. Les societats passen de ser nòmades a ser sedentàries. Neix la propietat de la terra, els grups humans que fins llavors eren d'entre vint i quaranta persones, o sigui, organitzacions socials molt simples, van esdevenint organitzacions més complicades. Progressivament hi va havent més grups d'interès, i l'augment de la mida del grup genera nous problemes polítics. El canvi d'era es produeix quan varia la mida del grup d'una manera significativa. Hi ha un moment en el qual el grup s'ha de redefinir. Per exemple, als segles XVI i XVII la Venècia de Marco Polo entra en diàleg amb la Xina, i es posa de manifest que Europa s'ha d'organitzar d'una altra manera, que no serveixen els estats de la mida de les repúbliques italianes. Ara mateix, en aquest moment de la història, al segle XXI, es necessita poder organitzar societats de mil milions d'individus per assolir la màxima eficiència i autonomia i, per tant, poder competir amb la resta. No serveixen els petits estats i països europeus actuals, com Espanya o Catalunya, ens cal un ens molt més gran que pugui relacionar-se en condicions d'igualtat amb els grans imperis. Tenim una tecnologia que permet portar a terme aquesta organització, però en aquests moments de transició (el model industrial que hem heretat del segle passat no és suficient i el model digital del present encara no funciona del tot), estem en un canvi d'època, encara som els fills de la revolució industrial i, a la vegada, som el pares que estem parint la revolució digital que està venint. Aquest tasca no es pot completar en un període curt, de tres o quatre anys, igual que un col·lectiu de cent vint milions de persones no es pot transformar en una sola legislatura. Però ara, en aquesta fase crítica, no tenim projectes a quaranta anys a la vista, en el moment en què serien més necessaris. Però aquesta no ha estat una constant històrica i no sempre ha estat així. No fa gaire temps hi ha hagut una tasca comuna, un projecte compartit: durant els darrers seixanta anys els governs del nostre entorn, tots, han compartit l'agenda de construir Europa. Ara sembla que no, que la cosa no està gens clara. El projecte hauria de ser construir la societat digital, però a hores d'ara no se sap com s'ha de fer. Les escoles de negocis ensenyen com s'ha de gestionar la innovació de manera que la nova proposta sigui tan estable com l'anterior, és a dir, es dona prioritat a la seguretat. Però introduir canvis sense saber si seran estables, com és el cas de la digitalització, és estar disposat a acceptar la incertesa, és admetre, d'entrada, que tindràs problemes. Tot canvi genera dolor, i sembla que no es vol assumir.

El procés de transformació digital va començar als anys vuitanta del segle passat, o sigui que ja portem en aquests moments quaranta anys d'evolució, i ja podem veure, com ja s'ha dit, que no es pot fer en quatre anys. Els primers anys van ser les èpoques dels grans ordinadors, dels centres de càlcul dirigits per especialistes, els administradors del sistema i de dades que treballaven en departaments aïllats i protegits (fins i tot a nivell ambiental), al marge de la resta del grup. Quan van entrar els primers ordinadors personals a la Universitat Autònoma, uns vint aparells, el conferenciant, que hi exercia d'historiador, es va convertir en tècnic de microinformàtica, perquè era una tasca que no volien

desplegar els especialistes dels grans ordinadors. En aquests anys, al principi de la dècada dels noranta, irromp la microinformàtica; en aquest període, encara sense Internet, o sigui, sense connexió entre els diferents titulars, la informació és poder, però es tracta d'informació no compartida. L'any 2000 Internet entra a les nostres vides, als nostres domicilis. Fins llavors eren molt pocs els particulars que hi estaven connectats. Per tant, es pot afirmar que Internet és un fenomen del segle XXI. El 2010 ja portem a la butxaca els telèfons multifunció, i el 2020 ja els podem connectar a altres aparells, com la rentadora o el cotxe. Al principi, un ordinador costava al voltant d'un milió de pessetes. Només en compraven les empreses i les administracions i solament contenien programes per a gestió empresarial. En aquests moments, aquest tipus de programes ja tenen més de trenta anys i comencen a estar antiquats. Ara hi ha programes de tota mena. El 2005 és produeix l'explosió de les xarxes socials, els sistemes d'atenció al client, cosa que implica una revolució en el camp de la logística i en els mitjans de comunicació i el món del comerç, per tant, ja fa més de quinze anys que vivim en aquest sistema hipercomunicat. Ara tenim la capacitat de treballar en temps real perquè l'estat actual de la tecnologia ens ho permet, tenim informació a nivell global i massiu en el mateix moment en què està succeint.

Tot això s'ha traduït en canvis fins ara impensables en les nostres vides. Per exemple, estem en condicions de passar d'un sistema de salut reactiva –vaig al metge quan em trobo malament– a un sistema de salut preventiva, en què el mòbil m'avisava de possibles incidents que em puguin afectar, per exemple, de pujades de sucre, i en el cas del rellotge digital em pot prevenir d'una crisi cardíaca amb quatre hores d'antelació. El problema que es presenta avui és el risc gravíssim que es privatitzin serveis que per la seva incidència social haurien de ser públics, perquè el marc legal actual no permet fer-ho. En altres paraules, representa una involució que la sanitat pública hagi de dependre de corporacions de propietat privada.

Ara ens relacionem amb empreses de serveis i cada cop adquirim menys el producte en si, el producte físic, que se substitueix pel seu homòleg digital. Això origina una transformació de l'oferta: si abans compràvem productes, per exemple discos o cassetts, ara adquirim els serveis que ens proporcionaven aquells productes, és dir, la música, les cançons a través de la xarxa. La indústria ha transformat prèviament el producte analògic en digital. La gran novetat és que aquest tipus de relacions són a la vegada massives i personalitzades, de manera que engloben col·lectius molt grans i a la vegada tenen en compte l'individu.

Hem passat de la internet de les empreses, la web 1.0, a la internet de les persones, la web 2.0. La propera fase serà la internet de les coses, en què els objectes estaran connectats entre si. En aquests moments s'està desplegant un nou model, el 6G Metavers, i es calcula que el procés durarà entre quinze i vint anys. Si només estem pendants del «curt termini», serem sempre una sucursal i, per tant, no incidirem en l'evolució del món i estarem subjectes a la voluntat dels altres. Si ens hi posem ara, a treballar, podrem tenir un sistema personalitzat de salut propi d'aquí quinze o vint anys; altrament, no serà mai propi, no serà fet a la nostra mida. Hem de ser ben conscients que la transformació digital segueix el mateix ritme que tot el que ha passat fins ara al llarg de la història, els canvis es produeixen al seu ritme, com a mínim en cicles de quinze anys, o millor, vint-i-cinc. La societat digital és un moment històric que modifica la transmissió de coneixement, el sistema productiu i la societat en el seu conjunt.

Abans d'entrar en la part del col·loqui, el conferenciant va acabar la seva intervenció amb la reflexió que en una generació, la del pare, és considerava que un home era boig si demanava canvis; en la del fill, en canvi, és ben bé al revés: és boig qui no en vol.

El col·loqui, interessantíssim, es va veure molt condicionat per les característiques personals dels assistents. Gent d'un nivell cultural alt, de ment oberta, però d'edat bastant avançada, la majoria persones jubilades –també el que escriu aquest resum–, la qual cosa que vol dir que totes aquestes innovacions ens han agafat quan ja fa molts anys que estem assimilant canvis i en uns moments en què les nostres capacitats ja no són les òptimes. En general, es va manifestar esperança en el futur proper, però també temor davant de la impossibilitat de no poder seguir l'evolució que estem vivint. El conferenciant ens va tranquil·litzar fent-nos adonar de totes les innovacions que hem assimilat fins ara i que avui, de la manera més natural, formen part del nostre dia a dia. Malgrat tot, va reconèixer que vivim la transició de model social més ràpida de la història, i això pot fer que algunes generacions pateixin.

El Sr. Nadal va manifestar la seva satisfacció per la manera en què s'havia desenvolupat la conferència. Estava segur que no s'havia equivocat en la seva elecció, la qual cosa fou ratificada pels assistents, a qui la conferència va interessar i plaure molt.

La presidenta de l'Associació va tancar l'acte agraint al conferenciant la seva intervenció i als presents la seva assistència.

ENRIC CARDÚS LLEVAT

Visita al Pla de Santa Maria

LA SORTIDA AL PLA DE SANTA MARIA, a la comarca de l'Alt Camp, es va fer el 15 de març. El Sr. Mateu Montserrat i Miquel, antic diputat i company al Parlament i membre de l'Associació, proposava de feia temps la visita al municipi del qual és alcalde, per la peculiar situació geogràfica i les bones comunicacions i per la riquesa històrica, urbana, cultural, agrícola i industrial.

Ens trobem tots a dos quarts de dotze a la plaça de Sant Ramon, amb l'església romànica del mateix nom, on ens dona la benvinguda l'alcalde, el Sr. Mateu Montserrat.

Tot seguit, comencem la visita a l'església acompanyats de l'historiador comarcal, el Sr. Carles Baz. L'edifici, d'absis semicircular i dedicat a sant Ramon de Penyafort, va ser construït a finals del segle XII i declarat Monument Històric Nacional.

Ens impressiona la portalada, de gran riquesa escultòrica. Un cop a dins, destaca la rosassa amb alabastre, que dona una gran claror a l'interior, tot i que fa un dia núvol, i en la qual destaca l'arquitectura dels encaixos en les superfícies vidrades d'alabastre sense peces metàl·liques. Per una escala de cargol que s'accedeix a la teulada. El temple mostra en el seu conjunt una perfecció constructiva, amb l'absis orientat a llevant, les finestres en forma d'espitllera amb plaques d'alabastre i les cent cinquanta mènsules de gran varietat tipològica, així com els carreus amb els símbols dels picapedrers. En definitiva, una església de gran qualitat, del model cistercenc, tot una joia del romànic tardà.

Tot caminant pel poble del Pla de Santa Maria arribem als portals medievals que tancaven la vila. Admirem també les cases pairals i moltes portalades de pedra amb algunes façanes amb esgrafiats dels segles XVII i XVIII, com cal Robinat o cal Mitger.

Arribem a l'església parroquial de l'Assumpció, edifici barroc de finals del segle XVII molt ben conservat, amb un gran campanar de planta quadrada, tor-rassa octagonal amb balustres i una gran portalada on destaca l'escut del poble. Les dimensions del temple són espectaculars.

Continuant el passeig per la vila arribem a la fàbrica tèxtil, un gran complex d'estil modernista amb una alta xemeneia i una gran bassa d'aigua de 100 x 60 m.

L'antiga fàbrica tèxtil, fundada l'any 1916 per Martí, Llopart i Trenchs, va ser el principal motor econòmic de la vila fins a finals de segle. Tot el recinte és avui de propietat municipal. Actualment, i des del 2012, acull el Centre d'Interpretació del Tèxtil i el Museu Agrícola. A l'entrada ens espera el director, el Sr. Josep Lluís Baldor, que, com veurem al llarg de la visita, és l'artífex de posar en funcionament els primers antics telers de filatura de cotó i teixit per a roba. Els visitants quedem bocabadats davant la complexitat del funcionament dels telers.

En una altra part de l'edifici podem admirar les col·leccions de màquines de cosir antigues, mans de morter, eines del camp i carruatges.

L'Ajuntament del Pla de Santa Maria, presidit pel nostre antic company, ens ofereix un aperitiu amb diferents coques, dolces i salades, elaborades pels pastissers locals, i amb una copa de cava.

Tot seguit, i atès que el rellotge supera les dues de la tarda, ens dirigim a la Masia del Pla, restaurant típic de calçotades a la comarca de l'Alt Camp. El dinar resulta esplèndid, amb vi de la terra, calçots i carn i botifarra a la brasa. És també un moment per fer tertúlia i conversar alegrement amb tots els membres de l'Associació que hi hem assistit, acompanyats per l'alcalde, el Sr. Mateu Montserrat, i el Sr. Josep Lluís Baldor.

Per tancar l'acte, la presidenta de l'Associació, la Sra. Núria de Gispert, dona les gràcies per totes les atencions rebudes al llarg del dia a totes les persones que ens han atès, especialment al Sr. Mateu Montserrat.

PERE PARERA I CARTRÓ

(Re)conèixer Gaudí al Museu Nacional d'Art de Catalunya

DIA 3 DE MARÇ, TERCER DIA DEL TERCER MES DE L'ANY (març, marçot...). Darrers dies d'hivern, cel mig tapat per núvols prims. Sembla que la primavera vol treure el cap, ja és ben a prop. Podria ser un dia magnífic, sembla que sortim de la pandèmia, però el món s'ha complicat. El que està passant és molt greu, no s'endevina que tingui una sortida bona, però, ni que sigui arrossegant els peus, malgrat tot, hem de seguir caminant. Així sembla que ho han entès els assistents a l'exposició «(Re)conèixer Gaudí. Foc i cendres», al Museu Nacional d'Art de Catalunya (MNAC).

A dos quarts de dotze ens reunim al vestíbul una cinquantena de persones, membres de l'Associació i acompanyants. Ens rep la Sra. Àngels Torras, cap de Relacions Externes i Patrocini de la institució. Tot seguit anem a la Sala Sert, on la nostra companya Glòria Renom fa la presentació del president del MNAC, el Sr. Joan Oliveras, el qual, després de donar-nos la benvinguda, ens informa que l'exposició que veurem, que finalitzarà d'aquí a pocs dies i que té caràcter extraordinari, es podrà veure més endavant al Museu d'Orsay de París. Té per objectiu revisar, i fins i tot posar en qüestió, la imatge que s'ha donat del protagonista i acostar-lo més a la seva realitat: un intel·lectual reflexiu, molt integrat als corrents del seu temps, el modernisme. Trenca amb la idea de l'home arrauxat, sol i aïllat. També aprofita l'ocasió per a reivindicar l'ampliació del museu, perquè una gran part de les obres que conté, unes tres-centes mil, no es poden mostrar al públic per falta d'espai. També demana el nostre suport perquè es pugui tirar endavant una llei de museus nacionals de Catalunya.

Tot seguit el grup es divideix en dues meitats per a poder visitar bé l'exposició. En el nostre cas ens acompanya la Sra. Mònica Pérez, guia del MNAC. Ens informa que hi ha una gran quantitat de visitants perquè ens trobem dins la darrera setmana de la mostra, la qual conté uns 650 objectes relacionats amb Gaudí i la seva obra. Com ja havia manifestat el president, es pretén demostrar que l'arquitecte no era un geni aïllat, incomprès, tocat per la mà divina. Cal trencar aquest mite. En realitat es tractava d'un home del seu temps i la seva obra és el producte d'un context social, d'una etapa de la nostra història especialment convulsa: les darreres dècades del segle XIX i les primeres del segle XX. No fou un ideòleg, ni la seva obra va estar determinada pels interessos ideològics o polítics dels seus clients, l'alta burgesia i l'Església; ben al contrari, s'hi va enfrontar molt sovint. La seva superioritat prové de la capacitat que va tenir per a concentrar aquella època en els seus edificis, per a contreure-la íntegra en la seva complexíssima obra i transcendir molt el temps en què va viure, perquè va saber interpretar-lo com ningú. La seva arquitectura no és formalista, sinó simbòlica, absolutament compromesa amb la vida d'una Barcelona esquinçada per la lluita de classes. Gaudí no és un místic absent del món, sinó un home compromès, el constructor dels escenaris simbòlics més importants de la seva arquitectura.

L'exposició es divideix en una sèrie de seccions, cadascuna de les quals fa referència a una etapa de la vida de l'artista lligada al moment històric corresponent. Es tracta d'esdeveniments que es van produir a Barcelona i ciutats del seu voltant, llocs on el mestre va desplegar majoritàriament –quasi exclusivament, de fet– la seva activitat professional. Fora d'aquesta àrea, la mostra només parla de la seva intervenció en la transformació de la catedral de Mallorca. En cada secció es mostren objectes relacionats amb el seu contingut, com ara plànols, dibuixos, maquetes, fotografies i mobles. També es dona una explicació de cadascuna, un títol que la defineix i un relat dels fets i de les seves conseqüències. Som de l'opinió que s'ha fet un treball excel·lent en la tria d'aquests apartats per a poder-nos fer una idea de la vida de l'artista. En fem a continuació un resum que ens ajudarà a comprendre les tesis dels promotors i l'abast de l'exposició.

– La situació de Barcelona en plena transformació un cop enderrocades les muralles. Burgesia i proletariat enfrontats. Acumulació de capital i misèria, lluita de classes amb tota la violència i terribles desequilibris.

– Els seus anys de formació. La seva no és una ciència infusa, innata, sinó el resultat d'una formació molt completa a l'Escola Superior d'Arquitectura de Barcelona.

– Els primers projectes. A part dels que va dur a terme per a la cooperativa L'Obrera Mataronense, els primers treballs com a professional, mobiliari urbà, suports a anuncis, quioscs de premsa i flors, fanals, botigues o vitrines comercials.

– Projectes per a Eusebi Güell: palau, parc i església. La ideologia aristocratitzant de Güell es tradueix en el programa que Gaudí li dissenya: un palau a la ciutat antiga, un parc suburbà i un temple. Un programa de gran contingut simbòlic.

– Cases de pisos a l'Eixample. Casa Calvet, Casa Batlló i Casa Milà. Els arquitectes tenen llibertat de dissenyar, sobre les estructures uniformes dels edificis, les façanes, que, seguint la moda del moment, es transformen en l'aparador d'un luxe basat en la novetat constant. La Pedrera és una excepció: en aquest cas Gaudí executa tota l'obra, fins i tot la decoració i els mobles.

– Exposició de París. El 1910, gràcies al patrocini d'Eusebi Güell, va tenir lloc a París una exposició de l'obra de Gaudí. La crítica parisenc, poc acostumada a les excentricitats, es va mostrar ambigua, encara que en reconeixia l'originalitat. Aquest any Gaudí decideix recloure's al seu taller, que després dels incendis de la Setmana Tràgica es converteix en el seu «refugi de la fi del món», el lloc des d'on pot organitzar per mitjà de la seva obra la redempció d'aquella societat.

– El temple de la Sagrada Família, el taller de Gaudí. A la dècada de 1870 es va voler construir a la ciutat un temple expiatori. Sembla que calia expiar els pecats derivats de la lluita de classes (o els pecats de només una de les parts). L'any 1883 Gaudí es va fer responsable del projecte. Tenia trenta-un anys i la seva vida va quedar lligada a la Sagrada Família, que es va convertir en el

centre de tota la seva obra. Hi va establir el seu taller obrador, que amb el pas del temps es va convertir en un dels centres artístics, ideològics i de producció simbòlica més importants de la Barcelona moderna.

– La doble fortuna de Gaudí. L'arquitecte moria el 10 de juny de 1926, pocs dies abans de complir els setanta-sis anys. La seva posteritat es projectava cap el futur seguint dos camins divergents. L'un sorgia del context local i estava relacionat amb la seva enorme popularitat: d'una banda, com a gran excèntric; també com a geni solitari, esquerp i incomprens, i, finalment, com a arquitecte de Déu. Excentricitat, genialitat i divinitat són tres categories que s'encadenen des d'aquesta perspectiva fi de segle, dominada per la religió de l'art. Gaudí era perfectament aquiescent a tot això. L'altre camí, que no compta amb la seva aquiescència –potser no en va ser conscient–, serà universal i consistirà a encaixar la seva obra, o almenys una part de la seva obra, primerament en la maquinària formal i ideològica de les avantguardes, parisenques en particular i més encara surrealistes, i després en l'economia general de l'anomenat Moviment Modern. Això fa de Gaudí un precursor de les avantguardes i un mestre d'artistes tan diversos com Joan Miró, Salvador Dalí o Antoni Tàpies, entre d'altres que en van reclamar l'origen.

La guia ens va donar una visió del conjunt de l'exposició molt satisfactòria, que hem intentat resumir. Arribar al detall implicaria fer una segona visita individual, per poder dedicar molt més temps a contemplar els objectes que consideréssim més interessants, és a dir, per passar de la panoràmica del bosc a l'examen dels arbres un per un. Però hi ha dos d'aquests objectes que es poden considerar essencials per a la visió global, i que estan relacionats amb el temple de la Sagrada Família. La primera és la figura de l'obrer amb la bomba a la mà, imatge del pecat que cal expiar, un nou pecat continuació del pecat original representat per una imatge d'Eva collint la poma. Ens dona una idea de l'opinió que tenia l'arquitecte amb relació a qui cal atribuir la culpa (tota) del conflicte que s'estava vivint. La segona és el quadre que tanca l'exposició, *La catedral dels pobres*, de Joaquim Mir, que ens apropa precisament a la idea contrària, la del temple del poble.

Un cop finalitzada la visita a l'exposició, la guia ens va portar a veure les pintures murals de la sala capitular de Santa Maria de Sixena. Pintures cremades que en el seu moment es van restaurar, un cop traslladades a Barcelona. De nou es va parlar dels problemes que implicaria un hipotètic segon trasllat. La resta d'objectes que no són fixos ja han estat traslladats a l'Aragó, malgrat que van ser adquirits legalment, restaurats i conservats durant molts anys. Un capítol més d'una història prou coneguda i a la vegada injustificable, o sigui, injusta.

Finalment, ens vam dirigir al restaurant del museu. Voldríem destacar dues coses. En primer lloc, la magnífica panoràmica sobre Barcelona des del menjador, cosa que no ens hauria d'estranyar, perquè la vista, tant del port com de la ciutat, és preciosa des de qualsevol punt de Montjuïc. En segon lloc, em va cridar l'atenció el sostre del restaurant, tot ell de vidre, d'una alçada considerable, que reflecteix tot el que hi ha sota vist des de dalt, en la seva verticalitat. Una imatge inusual que alguns de nosaltres vam retratar. Ens servirà de record.

ENRIC CARDÚS I LLEVAT

Visita a la comarca de la Segarra

FINALMENT, EL DIMECRES 4 DE MAIG, gràcies a tots els esforços del nostre company Jaume Aligué i al fet d'haver mantingut permanentment els contactes per a dur-la a terme, emprenem la visita a la comarca de la Segarra, posposada per problemes derivats de la pandèmia els anys 2020 i 2021.

Amb l'autocar provinent de Barcelona arribem a la Paeria de Cervera a les onze del matí, on ens donen la benvinguda l'alcalde, el Sr. Joan Santacana, i el tinent d'alcalde, el Sr. Ramon Augé. La nostra presidenta, la Sra. Núria de Gispert, agraeix en nom de l'associació la recepció, i també el refrigeri amb què ens obsequien i el fet d'haver pogut signar en el llibre d'honor.

Tot seguit, iniciem la visita a Cervera i fem una parada a l'església d'estil gòtic català. Cal destacar la col·laboració en tot el recorregut del Sr. Armand Forcat, historiador local amb un gran domini de la història de la ciutat.

Tot passejant pel carrer Major gaudim dels seus notables edificis, i així arribem a la plaça de Santa Anna i a la plaça de la Universitat, on visitem la universitat i el seu paranímf. No cal parlar de la rellevància d'aquest majestuós edifici i de la seva transcendència històrica en el convuls regnat de Felip V, d'ingrata memòria per a Catalunya.

Tot seguint el programa, ens dirigim al municipi de Sant Ramon i al seu monestir santuari mercedari, conegut com l'Escorial de la Segarra, lloc de veneració de sant Ramon Nonat. Allà visitem el temple i el claustre acompanyats del prior, el pare Francisco Marín, i part de la comunitat, i durant tota la visita també ens acompanya l'alcalde de Sant Ramon, el Sr. Josep Maria Ribera.

Un cop acabada la visita i després d'agrair les atencions rebudes, emprenem de nou la ruta per anar al restaurant concertat, Torrecornelles, al municipi de Sanaüja, on els antics companys diputats, contents tots de retrobar-nos, aprofitem el dinar de germanor per cultivar la convivència entre nosaltres.

Un cop acabat el dinar, continuem el camí per culminar l'última etapa del viatge, a Guissona, on ens dona la benvinguda l'alcalde, el Sr. Jaume Ars, i visitem les dependències de bonÀrea - Corporació Alimentària Guissona i Caixa Guissona. Acompanyats de directius i tècnics de l'empresa, visitem les immenses instal·lacions, amb les sales de trossejament, els assecadors d'embotits o el magatzem de productes acabats. La corporació compta també amb una magnífica xarxa logística, i ens expliquen com gràcies a l'eficiència i la rapidesa les comandes arriben a la seva destinació comercial. Tots quedem impressionats i sorpresos de l'alt nivell tècnic i de seguretat pel que fa a tots els processos relacionats amb la sanitat alimentària.

En els despatxos de la direcció som rebuts pel president i fundador de la corporació, el Sr. Jaume Alsina, que de forma molt senzilla i entranyable ens detalla la història dels més de seixanta anys de l'empresa, que no ha parat mai de créixer. Hem de destacar la gran il·lusió i confiança que en tot moment inspira el Sr. Alsina, tenint en compte que supera els vuitanta anys d'edat. Entre el Sr. Alsina, la nostra presidenta i tots nosaltres s'estableix un fluid diàleg, amb preguntes i respostes que ens permeten de conèixer millor la magnitud d'aquesta gran empresa, que dona resposta a milers de productors ramaders i agraris, a centenars de tècnics i a milers de treballadors i té una gran importància econòmica per a les comarques de Lleida, ja que representa més del 10% del seu PIB.

Impressionats per aquesta darrera visita, emprenem la tornada satisfets pel dia que hem viscut.

PERE PARERA I CARTRÓ

Dinar debat sobre el món rural català

BENVOLGUTS AMICS, en els dinars debat que periòdicament programa l'Associació d'Antics Diputats al Parlament, teníem la voluntat de debatre el món rural català, però diferents circumstàncies ens ho impediën. Finalment, el 22 de març de 2022 vam poder fer el dinar. El convidat en aquesta ocasió va ser Joan Caball, coordinador general d'Unió de Pagesos, el sindicat més representatiu de Catalunya, fet que l'ha portat a guanyar totes les eleccions agràries que s'han fet des del restabliment de la democràcia.

Joan Caball ens va explicar que els militants d'Unió de Pagesos són pagesos i ramaders autònoms unitaris i independents i, hi afegeixo, d'un fort sentiment catalanista.

Unió de Pagesos es fundà el 1974 clandestinament. Voldria destacar-ne la gran tasca d'eina democràtica dels primers anys de la Transició (1970-1980) i la seva participació activa en les primeres eleccions democràtiques municipals de 1979, de tots els colors polítics i amb llistes independents.

M'agradaria remarcar que la població laboral agrícola i ramadera activa a Catalunya ha disminuït molt aquests darrers quaranta anys: ha passat de ser d'entre el 6% i el 7% del total a poc més de l'1% en l'actualitat. Avui dia es compten a l'entorn de 100.000 persones ocupades en l'activitat agrària, amb una mitjana d'edat que supera els cinquanta anys.

En Joan Caball ens va mostrar en tot moment la seva preocupació pel que fa al relleu generacional. Els pagesos i els ramaders no volen quedar reduïts a jardiners del territori, sinó tot al contrari. Malgrat ser deficitaris en la producció

de productes alimentaris per als més de set milions d'habitants de Catalunya, són un sector important en l'exportació de fruita, oli i productes ramaders, una producció gens menyspreable si es té en compte el pocs treballadors del sector.

La situació actual dels pagesos i els ramaders continua empitjorant a conseqüència del canvi climàtic, la pujada dels preus de l'adob i el pinso, etc. A més, es té les obligacions que estableix la normativa europea de la política agrària comuna (PAC); obligacions productives, ambientals i socials però sense la compensació econòmica adequada. Això fa que no puguin competir amb les importacions de països tercers que no han de complir aquestes exigències.

Una sensació molt estesa és la creixent desconexió entre el món urbà i el món rural, amb moltes accions i actuacions incíviques que generen incomprensió i perjudicis al medi rural.

Joan Caball reivindica un canvi legislatiu que faci possible un mercat de preus justos que tingui en compte els costos de producció i que no permeti la revenda dels productes amb pèrdues, com passa actualment. També reclama una modificació de la normativa fiscal, social i econòmica que pallii el fort encariment dels costos de producció. Cal que es modifiqui el pla estratègic de la política agrària comuna a l'Estat espanyol per tal d'assegurar la viabilitat i la renda dels professionals agraris. És necessari que es canviï la gestió ineficient de la fauna cinegètica i s'articuli la compensació econòmica de tots els danys que provoca la fauna salvatge.

La defensa de l'espai agrari actual és clau per a aturar el model especulatiu que pateix el sòl agrari. A més, necessiten que es revisi i se simplifiqui de forma efectiva la gran burocratització actual per a poder exercir l'activitat agrícola i ramadera.

El dinar debat va acabar amb un torn de preguntes i respostes molt animat, en el qual Joan Caball va reclamar-nos als antics diputats la nostra posició favorable davant totes les mancances que pateix el sector agrari català.

PERE PARERA I CARTRÓ

XIII Premi Conviure

ELS ANYS 2020 I 2021, a causa de la pandèmia de covid, no es va poder convocar el Premi Conviure. Finalment, el 2022 ens vam retrobar amb els joves estudiants. A finals de maig, concretament el dia 27, tot l'hemicicle, els bancs del Govern, els escons dels diputats i els seients del públic mostraven un aspecte diferent, s'ompliren amb persones que no són les habituals, inquietes i esperançades alhora. Eren els companys, mestres i acompanyants dels finalistes de la tretzena convocatòria del Premi Conviure, que assistien a la simulació d'una sessió plenària en què s'havien de debatre dos projectes de llei. Els temes proposats pels Serveis Educatius del Parlament i l'Associació d'Antics Diputats van ser dos dels disset objectius de l'Agenda 2030 per al desenvolupament sostenible.

Els membres del jurat, les senyores Flora Sanabra, Irene Rigau i Sara Blasi, com a experta en educació, i els senyors Jaume Jané, Josep Pont i Eduard Triay, com a cap del Departament de Relacions Institucionals del Parlament, havien escollit els centres educatius finalistes.

En la categoria de primària, defensant el projecte de llei sobre «Garantir una vida sana, promoure el benestar de tothom!», corresponent a l'objectiu 3 de desenvolupament sostenible de l'Agenda 2030, les escoles finalistes eren:

- Escola Les Acàcies, de Barcelona
- Escola Jaume Balmes, de Cervera
- Escola Montjuïc, de Girona
- Escola Tàber, de Barcelona
- Escola L'Arrabassada, de Tarragona

L'escola guanyadora en el debat simulat que va tenir lloc a l'hemicicle va ser l'Escola L'Arrabassada.

En la categoria de secundària, el projecte defensat va ser «Erradicar la fam, assolir la seguretat alimentària, millorar la nutrició i promoure l'agricultura sostenible», corresponent a l'objectiu 2 de desenvolupament sostenible de l'Agenda 2030, i els finalistes eren:

Institut Bitàcola, de Barberà del Vallès

Institut Dertosa, de Tortosa

Institut Moisès Broggi, de Barcelona

Escola Ramon Fuster, de Cerdanyola del Vallès

Escola Vedruna, d'Artés

L'escola guanyadora del debat va ser l'Escola Dertosa.

Tots els participants en el debat de defensa del projecte de llei van destacar tant en la presentació del tema com en l'oratòria. Cal dir que alguns van excel·lir especialment en aquest darrer aspecte. Tant és així que la Junta de l'Associació va decidir que en les properes edicions hi hagi un reconeixement per a la millor exposició del tema.

IRENE RIGAU I OLIVER

Catalunya del Nord: la cooperació transfronterera

LA TRADICIÓ DE LA NOSTRA ASSOCIACIÓ és organitzar un viatge anual a un país membre de la Unió Europea amb la finalitat d'aprofundir-ne el coneixement i d'establir contactes amb associacions similars a la nostra o, si no n'hi ha, amb institucions locals o regionals presents en aquests països.

L'any 2022, la Junta Directiva va decidir que seria molt interessant conèixer les relacions transfrontereres entre la Catalunya del Nord i la del Sud, d'una manera especial entre les comarques del Ripollès i el Vallespir. El vocal de la Junta Directiva Esteve Pujol, antic alcalde de Camprodon i membre fundador i actiu de l'Agrupació Europea de Cooperació Territorial País d'Art i d'Història Transfronterera de les Valls Catalanes del Tec i del Ter, es va encarregar d'organitzar el viatge institucional de l'any, juntament amb la vocalia responsable de les visites a l'exterior. L'Agrupació està formada per quaranta-quatre municipis, vint-i-quatre de nord-catalans i vint de les comarques del Ripollès, la Garrotxa i l'Alt Empordà.

El viatge va començar el 13 de juny a Sant Joan de les Abadesses. L'alcalde, el Sr. Ramon Roqué, ens va donar la benvinguda en nom del consistori i ens va acompanyar a fer la visita del municipi i, d'una manera remarcable, del monestir, una de les joies del romànic europeu. Aquest monestir, fundat pel comte Guifré el Pilós al segle IX, és l'únic cenobi femení de l'orde benedictí a Catalunya. La visita a Sant Joan de les Abadesses va concloure amb un esmorzar ofert per l'Ajuntament, en què el grup va aprofitar per donar les gràcies a les autoritats locals per totes les atencions rebudes.

Més tard, ens vam dirigir al municipi de Camprodon, on l'alcalde, el Sr. Xavier Guitart, ens va rebre a la sala de plens i, a continuació, ens va acompanyar en una visita a peu pel municipi. Visitar els nostres municipis a peu ens permet conèixer amb més detall la història del nostre país: els monuments, els edificis i les ruïnes ens parlen.

A Camprodon, és obligat visitar el museu dedicat a l'insigne músic català Isaac Albéniz, que se situa a la casa on va néixer l'any 1860. Allà, hi vam fer una visita a càrrec d'un dels seus besnets.

I obligada és, alhora, la visita a l'exposició permanent «La retirada», que acull imatges i molt de material personal i bèl·lic abandonat pels republicans que fugien cap a l'exili francès. Aquesta va ser una visita colpidora, perquè ens va recordar el patiment dels milers i milers d'homes, dones i infants que van fugir per salvaguardar la vida i les llibertats arrabassades pel franquisme. Camprodon i Molló van ser els darrers municipis que l'exèrcit rebel feixista va ocupar.

Per acabar el dia, l'autocar va posar rumb cap a Molló, on teníem la reserva d'hotel. Una vegada més, el nostre grup va ser molt ben rebut per l'alcalde del municipi, el Sr. Josep Coma, que, en nom del consistori, ens va donar la

benvinguda a la sala de plens i ens va acompanyar a visitar el bellíssim conjunt històric que encapçala l'església de Santa Cecília, amb més de mil anys d'antiguitat, la qual és una representant extraordinària del romànic del nostre Pirineu.

L'endemà, 14 de juny, ens vam dirigir cap al coll d'Ares, pel camí de la retirada. En els límits fronterers, ens vam poder documentar, amb els plafons informatius presents al mirador d'Ares, de les penalitats que tot exili comporta, no importa ni on ni quan.

Arribats a Prats de Molló, vam ser cordialment atesos pel seu consistori, que presideix l'alcalde, el Sr. Claude Ferrer. Tot seguit, ens vam encaminar cap al recentment inaugurat Centre d'Interpretació de l'Arquitectura i el Patrimoni La Verneda, situat en una antiga fàbrica tèxtil, el qual acull una magnífica exposició permanent de l'arquitectura, l'entorn natural, la industrialització i els passatges de la història compartida a les dues bandes pirinenques. El Centre és la seu del projecte País d'Art i Història Transfronterer de les Valls Catalanes del Tec i del Ter, presidit per alcaldes de cada banda.

Prats de Molló és un municipi molt extens, que acull un ric patrimoni històric, del qual destaca l'església i el Fort de la Guàrdia, del segle XVII, dissenyat per l'arquitecte militar Vauban, conegut a la Catalunya del Nord per ser autor de fortaleeses com les de Montlluís i Vilafranca de Conflent. El municipi ofereix una bona oferta gastronòmica, un gran balneari al barri de la Presta i un bell passeig a la vila de dalt. Conserva tradicions i llegendes populars i, en aquest sentit, us recomano llegir el llibre de l'escriptor nord-català Joan-Lluís Lluís *El dia de l'ós*. Abans de sortir del municipi cal visitar la Villa Denise, on es va allotjar el president Macià, l'any 1926, arran dels coneguts fets de Prats de Molló.

Després d'aquesta visita, vam continuar cap a Perpinyà, residència hotelera de les tres nits restants del viatge. Pel camí, vam fer una parada d'obligat compliment per visitar l'abadia benedictina de Santa Maria d'Arles, fundada l'any 778. El temple romànic és una verdadera joia i disposa d'un fabulós claustre gòtic del segle XIII.

Descansats i amb algunes baixes de companyes i companys afectats pel virus de la covid, el 15 de juny el vam dedicar a visitar la catedral d'Elna, dels se-

gles XI i XII, un dels monuments més carismàtics de l'art del Rosselló i el claustre de la qual mereix una llarga i detinguda visita. La segona visita que cal fer a Elna és a la Maternitat d'Elna, un antic palauet que la jove suïssa Elisabeth Eindenbenz, de l'Associació d'Ajuda Suïssa als Nens Víctimes de la Guerra, va convertir en una maternitat per atendre les mares embarassades i els seus nadons. Eren mares, dones exiliades, sovint soles, que estaven recloses en els camps de concentració d'Argelers, Ribesaltes, Sant Cebrià de Rosselló i el Barcarès. Va ser una visita molt emotiva, que recorda que la solidaritat existeix i que gràcies a ella no només se salven vides, sinó també la dignitat i l'autoestima personal.

A la tarda, a Ceret, vam visitar el renovat Museu d'Art Modern, fundat l'any 1950, que conté obres d'artistes vinculats a aquesta localitat catalana: Picasso, Matisse, Martínez Hugué, Aristides Maillol, Juan Gris, etc. Si abans de la renovació ja valia la pena visitar-lo, ara encara més, pels canvis introduïts en les col·leccions permanents i en les magnífiques col·leccions temporals. La vila, Ceret, mereix un passeig entre els seus plataners i gaudir d'un bon cafè sota la seva ombra. A l'estiu, és clar.

El programa del viatge era molt intens, però, alhora, molt enfocat a constatar les realitats actuals i del passat recent de la Catalunya del Nord. El grup volia conèixer directament la situació de les bressoles, que treballen, a vegades amb moltes dificultats, per preservar la nostra llengua. Vam visitar dos centres, un a Perpinyà i l'altre a la seva perifèria. Avui, les bressoles acullen més de mil alumnes d'educació primària i estan a punt de començar l'etapa secundària a Perpinyà, en un indret històric. Naturalment, troben obstacles i impediments per part de les autoritats d'extrema dreta que governen la ciutat des de les darreres eleccions municipals.

Els responsables dels centres escolars visitats, així com els seus alumnes, ens van explicar els seus programes pedagògics. Va ser una visita gratificant, encara que queda molt camí per recórrer per normalitzar la nostra llengua a la Catalunya del Nord.

Abans d'anar a dinar, vam visitar la Casa de la Generalitat a Perpinyà. En aquesta visita, personalment esperava veure un ens amb més dinamisme, més presència, més connexió amb el territori al qual ha de servir, però la realitat em va decebre molt. Caldria que la Generalitat en revisés la funció. Repeteixo, és la meva opinió.

A la tarda, vam visitar el Memorial del Camp de Ribesaltes, situat en un terreny molt desangelat i ventós, que va ser concebut com un camp militar per les autoritats franceses, però que molt sovint ha estat utilitzat com a camp d'internament i de concentració de poblacions considerades indesitjables. En diferents moments, ha acollit republicans espanyols, jueus francesos, gitanos, presoners algerians del Front d'Alliberament Nacional d'Algèria i, darrerament, harkis.

El Memorial del Camp de Ribesaltes és un edifici contemporani singular construït amb les restes dels barracons on van ser internats més de seixanta mil persones, l'objectiu del qual és recordar tràgics moments del segle passat a partir de l'exili republicà espanyol. És un espai consagrat a la història, la visita del qual convida a reflexionar sobre les guerres, els exilis, els desplaçaments forçats i el control de les poblacions. Malgrat que relata moments tràgics del segle passat, les reflexions són, si és possible, més vàlides en l'actualitat. És una visita obligada per tothom, però molt indicada per fer-la en família.

Vam tenir la bona sort que el Memorial acollia l'exposició temporal «Els colors de l'exili», de Josep Bartolí, amb dibuixos i comentaris que va fer durant la seva etapa de presoner als camps de concentració. Aquests dibuixos i comentaris, a més, han estat la base de la pel·lícula *Josep*, de gran èxit arreu del món.

El darrer dia, plenament turístic, el vam destinar a visitar els castells càtars de Perapertusa i Querbús, a les Corberes. La idea inicial era aproximar-nos-hi tant com poguéssim amb l'autocar i, posteriorment, arribar a peu fins a tocar-los. Ara bé, el dia va ser extremadament calorós, poc adequat per fer caminades al migdia, i, per unanimitat, vam decidir prescindir de les caminades i arribar al més aviat possible al llogaret on ens esperava un bon dinar i molta fresca.

En acabar l'àpat, vam compartir una entranyable sobretaula sobre les experiències viscudes al llarg del viatge, uns quants acudits i, com no pot faltar mai en els nostres viatges, un cant de *L'hora dels adeus* per reafirmar, una vegada més, les bones relacions d'amistat i respecte que sempre han caracteritzat l'Associació d'Antics Diputats al Parlament de Catalunya.

ESTEVE TOMÀS I TORRENS

Visita cultural a la Fundació Joan Miró

L'ASSOCIACIÓ D'ANTICS DIPUTATS va reiniciar les seves activitats el 14 de setembre, gairebé ensems amb el curs lectiu, fent una visita guiada a la Fundació Joan Miró de Barcelona en què vam poder seguir especialment l'exposició «Miró. El llegat més íntim». Sempre ens retrobem amb alegria i, en aquesta ocasió, la bona colla que érem vam escoltar la benvinguda de la gerent de la Fundació, la Sra. Maria Vallès, que ens va saludar al pati de l'Olivera. La Fundació Joan Miró és el llegat més important dels quatre que l'artista va voler, explícitament, deixar a Barcelona. Els altres són l'escultura *Dona i ocell*, al parc de l'Escorxador de Barcelona, i els dos mosaics ceràmics fets en col·laboració amb l'artista Llorenç Artigas, l'un instal·lat al pla de l'Os, a la Rambla, i l'altre com a mural a l'aeroport de Barcelona.

Cal remarcar la singularitat de l'edifici que acull la Fundació, obra de l'amic i company de Miró, Josep Lluís Sert. És un edifici de l'any 1975 fet a duo entre els dos artistes, pensat per a les obres que s'hi han d'exposar i que harmonitza amb l'entorn vegetal del parc de Montjuïc, que l'envolta, i també amb la ciutat, que es fa present a través dels finestrals. Un joc entre natura i art en què els arbres, simbòlicament triats per a cada pati —el xiprer, l'acolliment; l'olivera, la perennitat; l'ametller, el renaixement de la natura; el garrofer, la fertilitat—, són símbols estimats per Miró i, alhora, recordança de les seves vivències a Mont-roig del Camp i a Mallorca. Els espais estan dissenyats de manera que es pugui dosificar la llum en funció de la naturalesa de les obres que s'hi exposen: dibuixos en paper, pintures, escultures, tapissos, etc.

**Fundació
Joan Miró**

*
Barcelona

El circuit expositiu de la mostra «Miró. El llegat més íntim», objectiu de la visita, ens revela realment el Joan Miró íntim, els seus afectes i com al llarg de la vida es refugia del món convuls que l'envolta, dels drames bèl·lics del segle xx i de les seves conseqüències. Miró crea un llenguatge propi: en un món on no es respecta el propi jo, l'artista parla en imatges i genera una simbologia que potser ens costa d'entendre, però que és coherent amb els seus anhels i sentiments. És per això que aquest llegat íntim que deixa, primer a la seva esposa, Pilar Juncosa, més endavant a la filla, Maria Dolors, i després als nets, ens mostra la seva intimitat. És particularment interessant un quadernet dedicat a la petita Maria Dolors que recull aportacions d'artistes internacionals amics del pare, fruit de la intensa relació de Miró amb la majoria dels artistes més significats de la seva època. Així mateix, les dedicatòries personals i artístiques fetes al revers dels quadres dedicats als seus nets, ens el mostren com artista i com a avi.

Cal remarcar, en línies generals, la simplicitat cromàtica de l'obra de Miró i, al contrari, la complexitat de la seva simbologia, que, sumades, constitueixen no només el seu llegat artístic sinó també l'espiritual i polític. Miró estimava Catalunya i Mallorca, terra de la seva dona, i tot allò de l'àmbit mediterrani que ens envolta i ens dona una identitat, i en la seva simbologia i en la seva obra pictòrica o escultòrica ens ho mostra i ho fa etern: el sol, la lluna, l'estrella i l'ocell; les constel·lacions; la pagesia i els animals...

Després de la visita, i gràcies a les bones gestions de la Glòria Renom, companya de l'Associació, ens vàrem traslladar al restaurant del Reial Club Nàutic de Barcelona. Allí, amb una situació privilegiada i unes vistes meravelloses del front marítim de la ciutat, des de Montjuïc fins a la Barceloneta, i de la munió de vaixells i embarcacions que s'hi apleguen, vam gaudir d'un excel·lent dinar i d'una bona sobretaula. En definitiva, una magnífica trobada cultural i amical que ens va donar plaer a tots.

GUIOMAR AMELL I AMELL

Miró. El llegat més íntim

EL DIMECRES 14 DE SETEMBRE, un habitual i cordial grup d'exdiputats del Parlament de Catalunya, per acord i amb l'organització de la Junta, tinguérem l'oportunitat de compartir, a la Fundació Joan Miró de Barcelona, la visita a una exposició memorable. El seu valuós i entranyable contingut quedava reflectit fidelment en el títol de la mostra, «Miró. El llegat més íntim», que aplegava unes cent vuitanta peces (pintures, dibuixos, esbossos, etc.), de les quals una vuitantena eren rellevants obres de l'universal artista català.

L'antològica i rica exhibició es va fer realitat mercès a la conjunció dels llegats artístics que al seu dia Miró havia lliurat a la seva esposa, Pilar Juncosa, i a la seva filla, Dolors Miró.

Abans de parlar del meritori contingut de l'exposició, permeteu-me que esmerci unes ratlles, penso que indispensables, per referir-me al continent o marc arquitectònic de l'esdeveniment, l'edifici de la Fundació Joan Miró, que constitueix el complement directe i essencial de la mostra. Inaugurat l'any 1975 i dissenyat per obra i gràcia del prestigiós arquitecte Josep Lluís Sert, amic que fou de Miró des de principis dels anys trenta, l'edifici de Montjuïc fou pensat i construït expressament, sala per sala, per emmarcar-hi la prolífica i evolutiva obra pictòrica i escultòrica de l'artista. Sert ens presenta una construcció de clar estil mediterrani, mancada d'ornamentació artificiosa, de color blanc i línies pures, i amb un àmplia profusió de llum natural. Cal considerar-la, sens dubte, l'edificació més emblemàtica de l'arquitectura racionalista barcelonina.

Ja a l'interior, en el context de l'exposició pròpiament dita, cal destacar-ne especialment, tal com subratlla el programa de la mostra, un humanitzat com-

**Fundació
Joan Miró**

*
Barcelona

plement de l'obra artística exposada. Parlo de l'estimable quantitat de dibuixos preparatoris, documentació inèdita, fotografies particulars i sentimentals dedicatòries familiars al dors de molts dels quadres. En definitiva, indicis que permeten descobrir paral·lelismes entre les vivències familiars i socials de Miró i els resultats de la seva inspiració fecunda.

Dins aquest context hi ha documents d'interessant transcendència, com la carta manuscrita que el jove Joan adreçà als seus pares mostrant-los la desesperança que sentia pel fet d'haver-lo posat a treballar en afers comercials, quan el seu anhel suprem era el de lliurar la seva vida a l'art; o aquell quadern curiosament custodiat dins una vitrina amb obres d'artistes predilectes, com Calder, Chagall, Braque o Matisse, que tant influïren en la trajectòria creativa del nostre personatge.

Pel què fa a les sales de l'exposició, l'extensió limitada d'aquest article m'impedeix de fer una referència exhaustiva al seu contingut, que compren obres de tot el llarg procés evolutiu de l'art mironià, des del 1910, quan l'artista només tenia disset anys, fins el 1976. És a dir, des de l'esquemàtic realisme de la seva juvenesa a Mont-roig del Camp fins al mestratge en l'art pictòric i escultòric surrealista que l'universalitzà.

Per esmentar-ne solament algunes, no puc ometre, per prolixa i panoràmica, la denominada *Sèrie Barcelona*, conjunt d'una cinquantena de litografies fetes per Miró durant la Guerra Civil i impreses degudament l'any 1944. Cal precisar que la sèrie forma part de la col·lecció permanent de la Fundació i, per tant, ja es trobava al museu abans de l'exposició objecte de la nostra visita, i que, com a conseqüència de la mort de l'artista el 1983, fou recollida com a homenatge de la ciutat a la seva memòria.

Cal no oblidar l'espai obert destinat a les escultures, dedicat fonamentalment a figures humanes amb constatables deformacions, pròpies de l'estil surrealista. Hi destaca la titulada *Parella d'enamorats dels jocs de flors d'ametller*, de la qual hi ha un altre exemplar al districte de La Défense de París.

Confesso haver-me sentit especialment impressionat a la sala on s'exposa el tríptic *L'esperança del condemnat a mort*, dedicat al malaurat militant anarquista Salvador Puig Antich, condemnat a mort i executat al garrot l'any 1974. En

els tres quadres domina una línia corba de color negre que sembla que es vol tancar en un cercle, però que no s'arriba a completar, i que en el tercer se'ns mostra ja absolutament residual. L'element complementari és una gran taca que canvia de color en cada quadre. Les dues primeres teles ens volen transmetre les successives esperances i desesperances de supervivència del presoner; la tercera, que Miró pintà precisament el dia que Puig Antich havia estat executat, mostra la línia negra residual escapçada pel botxí i, a primer terme, la caiguda d'una glacial blancúria que acaba fonent-se.

Altrament, també és singular i interessant el tríptic intítulat *La cel·la d'un solitari*, format per tres quadres amb fons blanc i solament una sinuosa línia damunt de cada un, amb què Miró volgué interpretar els batecs del seu cor al llarg d'un decenni de vida. En paraules del mateix artista: «Conquerir la llibertat és conquerir la senzillesa. Amb una sola línia de color n'hi ha prou per a fer un quadre. La línia sola, anterior a la forma, encarna l'origen de la creació».

Resulta també de gran interès la sala on, protagonista i solitari, s'exhibeix el tapís confeccionat pel mateix Miró i teixit amb la col·laboració de Josep Royo, en què amb el seu llenguatge surrealista ens mostra, en gran format i colors vius, la lluna, les estrelles, un vol d'ocells i una dona lligada a la terra. Teixit amb llana, cànem i corda, es tracta d'una de les darreres experiències artístiques del pintor, feta durant els anys setanta del segle passat. Justament foren set, els tapissos de Miró, tots ells exhibits arreu del món, llevat d'un de desaparegut i devorat pel foc a Nova York aquell 11 de setembre de l'atemptat a les Torres Bessones.

No podria concloure aquest repàs descriptiu sense esmentar una obra original i certament sorprenent, situada a la meitat de l'itinerari. Valia la pena detenir-nos-hi, a requeriment de l'excel·lent guia que ens acompanyava, per tal que ens poguésser degudament explicada. Em refereixo a la *Font de mercuri*, peça que pertany a la col·lecció permanent de la Fundació. Es tracta d'una escultura del gran artista Alexander Calder, plena de subliminals missatges antifeixistes, que fou creada per al pavelló espanyol de l'Exposició Internacional de París del 1937, precisament durant la nostra Guerra Civil. Allí estigué acompanyada del *Guernica* de Picasso i *El segador* de Miró. Com a corroborant coincidència, cal recordar que fou el nostre arquitecte Josep Lluís Sert qui, amb l'ajut de Luis Lacasa, dissenyà aquell històric pavelló.

A la sortida del museu, des del turisme dels companys Glòria i Antonio, amb el qual iniciàvem el descens de la muntanya cap al mar, fou inevitable girar la vista als blancs i racionals murs del museu, perenne custòdia del tresor de què acabàvem de gaudir. Arquitectura, escultura i pintura agermanades des de l'any 1975 en la genial simbiosi de dos artistes, realista l'un i surrealista l'altre, ambdós amics per sempre i orgulls del país.

Un exquisit i elogiat dinar al restaurant del Reial Club Nàutic de Barcelona constituí la cloenda de l'esdeveniment. Hi hagué joioses i mútues salutacions després de mesos de distanciament, així com expressions de complaença per l'art de què havíem gaudit i les lliçons apreses hores abans. Ja a taula, la placidesa de la mar quieta del port davant nostre convidà, més que mai, a l'habitual i serena germanor que, ben lluny de pretèrits debats, impera en les nostres trobades culturals. Amb la felicitació i l'agraïment als organitzadors, esperem des d'ara la propera.

Visita dels antics diputats al Museu Picasso

A LA BARCELONA VELLA es troba un dels carrers que van tenir un gran prestigi a la ciutat, el carrer de Montcada. És per això que aquest carrer està protegit com a BCIN, és a dir, bé cultural d'interès nacional. Allí l'esdevenir de la nostra història ha aconseguit preservar la memòria d'un passat medieval gestat ja al segle XII, quan es va obrir el carrer per a comunicar els barris barcelonins de la Bòria i Vilanova del Mar i unir-los al barri de la Ribera a instàncies de la família Montcada. Això va propiciar la creació d'una via important de la ciutat medieval, on es van bastir nombrosos palaus entre els segles XIV i XVIII. Entre d'altres, el Palau del Marquès de Llió, del segle XIV, refet al XVIII, i el Palau Dalmases, amb elements gòtics del segle XV i escala noble coberta d'estil barroc català del XVII. També destaca el Palau Aguilar, del qual es conserven pintures murals del segle XIII (avui al Museu Nacional d'Art de Catalunya) que relaten la conquesta de Mallorca per part de Jaume I el Conqueridor, amb vestigis arquitectònics importants de la reforma feta en època de Berenguer d'Aguilar, al segle XV.

Tot i les vicissituds que han patit al llarg del segle aquestes palaus, als anys trenta va sorgir la Societat d'Amics del Carrer de Montcada, una entitat creada per vetllar per la seva preservació, formada per prohoms catalans, alguns d'ells propietaris o mecenes a favor de la cultura. L'any 1947 aquesta societat insta la declaració del carrer de Montcada com a conjunt monumental historicoartístic per part l'Estat espanyol, i incita així l'Ajuntament de Barcelona a implicar-se en la seva preservació. A partir d'aquet fet es va anar donant un bon ús cultural a aquests palaus, i es va contribuir a la seva conservació i gaudi. Fruit d'aquesta

dinàmica, l'any 1960 Jaume Sabartés, amic personal i secretari de Picasso, va proposar a l'Ajuntament de Barcelona que, per tal d'acceptar la donació de la seva col·lecció personal d'obres d'aquest pintor tan relacionat amb Catalunya, li dediqués un museu monogràfic. El 27 de juliol de 1960 es firma l'acord i l'any 1963, amb el nom de Col·lecció Sabartés, s'inaugura al carrer de Montcada número 15, al Palau Aguilar, l'embrió del que ha acabat sent el Museu Picasso, que ha anat absorbint altres palaus en les seves progressives ampliacions, el del Baró de Castellet i següents. S'ha aconseguit, per tant, una simbiosi cultural magnífica, pel continent i pel contingut.

La visita, que la Junta de l'Associació d'Antics Diputats va programar per al 12 de desembre de 2022, tenia com a objectiu el Museu Picasso, amb motiu de l'exposició extraordinària i commemorativa dels cinquanta anys de la mort de l'artista malagueny. El director del Museu Picasso, el Sr. Emmanuel Guigon, ens va obrir el museu per a nosaltres sols, en dilluns, per oferir-nos una visita molt particular, i ens va rebre molt gentilment. Ens va fer una breu presentació dels antecedents del museu i ens va comentar l'exposició «Daniel-Henry Kahnweiler. Marxant i editor», exposició fruit de la col·laboració entre el Museu Picasso de Barcelona i el Centre Pompidou de París, amb un generós préstec de més de cent obres, per a commemorar el cinquantè aniversari de la mort del pintor malagueny. La relació entre Picasso i Kahnweiler va ser molt fecunda i va propiciar un clima de contactes amb altres artistes de l'època. L'exposició ens ofereix una presentació cronològica de l'activitat de Kahnweiler com a marxant i impulsor d'artistes, i l'impacte que van suposar les dues guerres europees en el món cultural i artístic.

Iniciem la visita recordant els inicis de Picasso, infantesa i primera joventut, sempre marcat per la presència omnímoda del seu pare, José Ruiz Blasco, pintor i professor (1838-1913). És una exposició íntima, que ens mostra el context en què va viure el nen Pablo Ruiz Picasso, nascut l'any 1881 a Màlaga. Un ambient en què el pare, l'únic home en un àmbit familiar femení, l'introdueix en les seves aficions, els toros i el dibuix, que no l'art, i el nen Pablo dibuixa i dibuixa. Com fa el pare, dibuixa coloms quan vol fer estudis del que és natural. Els coloms estaran molt presents en la seva obra, i també els toros i la tauromàquia. Al llarg de la seva vida són motius recurrents d'esbossos i pintures els coloms i el colom de la pau, que dibuixa, esculpeix i decora. Un exemple n'és el quadre *Nen amb colom*. En l'àmbit del retrat, els membres de la família, la mare i les germanes són els seus models, en especial el pare, a qui pren com a model en les seves primeres pintures, com *Ciència i caritat*. El periple familiar, primer a la Corunya el 1891, a l'Escola de Belles Arts on el seu pare és professor, i després a Barcelona el 1895, encarrilen definitivament el jove Picasso cap al món artístic. És d'aquesta època el quadre *Primera Comunió*, presentat a la Tercera Exposició de Belles Arts i Indústries Artístiques de l'any 1896 a Barcelona, que obté el tercer premi. És una pintura de factura clàssica en què destaca la blancor lluminosa del vestit sobre un fons d'ombres, obscur. Picasso té llavors només quinze anys. Un any més tard, el 1897, presenta a la Real Academia de Bellas Artes de San Fernando, a Madrid, el quadre *Ciència i caritat*, tema molt en voga socialment al segle XIX, i obté una menció d'honor. Al Museu del Prado, Picasso copia i copia figures i paisatges; finalment cau malalt. Per a re-

cuperar-se, a iniciativa del seu amic Manuel Pallarès, va a Horta de Sant Joan. A Horta viuen i pinten i, tot i estar immersos en un estil de vida de pagès molt primari, Picasso experimenta la seva evolució vital i pictòrica: color, volum i composició. Té només disset anys.

A Catalunya la vitalitat cultural de la ciutat de Barcelona i en especial l'ambient artístic dels Quatre Gats, nucli de la progressia artística del moment (Casas, Nonell, Hugué, Casagemas, Sabartés, Pallarès), li ofereix el caliu necessari per a endegar el seu periple artístic personal, la vida bohèmia. A partir d'aquest moment es van succeint els períodes en què es va desenvolupant la seva obra pictòrica: mirar per la finestra, terrats i entorn de la ciutat, influències del modernisme, etc. Picasso ho prova tot; per això la seva obra és tan evolutiva. En tenim moltes mostres al Museu Picasso de Barcelona. A les vitrines de la sala neoclàssica del Palau del Baró de Castellet podem contemplar la multiplicitat de tècniques amb què Picasso s'expressa. Picasso grava, escriu, fa ceràmica, explora el volum, etc.

Com altres artistes catalans Picasso lluita per anar a París i aconsegueix anar-hi acompanyat del seu amic Casagemas. Allí l'art bull. Tot i que se li atribueix la frase «Jo no busco, trobo», ho assaja tot. Per això en aquesta obra de joventut hi ha totes les reminiscències d'estils pictòrics de l'època: impressionisme, neoimpressionisme, nabí, puntillisme, simbolisme, el París de la bohèmia nocturna, etc. L'any 1904 s'hi installa.

Amb el drama de la mort de Casagemas s'inicia l'època blava i una visió més social que continua en l'època rosa, on la proximitat d'un circ li proporciona noves temàtiques. Picasso s'enamora per primer cop de Fernande Olivier i amb ella marxa a Gósol, al Pirineu català. Noves experiències, noves interpretacions, nova evolució, sempre embriagat de possibilitats pictòriques. El 1917 Picasso i Cocteau van a Roma, l'anterior seu de l'art i la cultura, ara a París. Allí, amb l'obra de Miquel Àngel reveu el classicisme i Grècia. Picasso ho va absorbint tot i ho recrea tot. Per això el museu presenta també una magnífica reinterpretació del quadre *Las meninas* de Velázquez, on contemplem com a principal personatge la figura aegantada del pintor Velázquez i la substitució del rostre de

Felip IV pel del comte duc d'Olivares, *el valido*, que manava més que el mateix rei. A més, al museu hi ha una sèrie de cinquanta-vuit reinterpretacions de *Las meninas* d'estil cubista, fruit de la fascinació de Picasso envers Velázquez.

L'exposició «Daniel Henry Kahnweiler. Marxant i editor» és en certa manera un homenatge al marxant i galerista que comparteix amb Picasso l'evolució cap a una nova concepció pictòrica que s'inicia a començament de segle, l'aventura del cubisme. L'any 1907 es produeix el contacte entre Picasso i Kahnweiler, l'un pintor, l'altre marxant de quadres, i es desvetlla un interès mutu, que es traduirà en una amistat de per vida. Kahnweiler regenta una petita galeria a París, al número 8 de la rue Vignon. És un esperit lliure molt format intel·lectualment i disposat a impulsar el món artístic, en especial els nous moviments que sorgeixen amb el canvi de segle. Picasso, per la seva banda, ja s'ha llençat plenament cap a una expressió artística novíssima. Al seu taller de Bateau-Lavoir està naixent una nova visió pictòrica, com es pot veure en el gran quadre *Les demoiselles d'Avignon*, una obra evolutiva perquè es va desenvolupant, tal com passa amb altres obres de Picasso, al compàs de les seves sensacions o aportacions personals. Una obra revolucionària, a l'època, i unes descobertes estilístiques que Picasso comparteix també amb Braque, l'altre representant d'aquest nou estil, el cubisme.

Recollim de l'exposició el text que ens presenta Kahnweiler:

«Daniel-Henry Kahnweiler (Mahnheim, 1884 - París, 1979). Fou un dels marxants d'art més importants del segle xx. El seu nom ha quedat per sempre més lligat a la història del cubisme. En va ser el primer promotor, des que a partir del 1908 va presentar a la seva galeria parisenca Georges Braque, Pablo Picasso, Juan Gris i Fernand Léger. També en va ser el millor testimoni, el primer historiador i el primer editor. Kahnweiler va patir amb duresa els embats de la història, que el 1914 van privar aquest pacifista alemany de la seva col·lecció i el van desposseir de tots els seus béns per la seva condició de jueu. Es va mantenir fidel tota la vida a una ètica intel·lectual i moral que va conferir un to particular als intercanvis —més amistosos que no pas comercials— que va tenir amb els seus artistes. Home de profundes conviccions i amb un profund sentit del deure, fou el protector i col·leccionista de tots els artistes que va presentar en les tres galeries que va regentar successivament: la que duia el seu nom, la galeria Simon i la galeria Louise Leiris. Rebutjant qualsevol línia unitària, però hostil a l'abstracció, considerava la pintura com una escriptura intel·ligible del món, animada per un sentiment poètic. Kahnweiler, indiferent a les modes i els dogmes del seu temps, situava Picasso, “el xoc de la seva vida”, al capdamunt de tot.»

Aquesta exposició descriu les diverses facetes de Daniel-Henry Kahnweiler, marxant, editor i promotor. Presenta una nodrida mostra dels artistes que va acollir a les seves tres galeries. Amb obres de Braque, Gris, Léger i Picasso l'any 1907, a la galeria inicial de la rue de Vignon. L'Estat francès subhasta entre els anys 1921 i 1923 les obres confiscades durant la guerra a Kahnweiler, per ser alemany. L'any 1922 es reinventa amb els diumenges de Bologne a la finca familiar, on es genera un nucli artístic i familiar amb Juan Gris i Élie Lascaux que propicia un ambient artístic fecund. Després de la desfeta de la Primera Guerra Mundial, es reinicia amb la galeria Simon (1920-1940). L'any 1922 hi recupera Juan Gris, hi incorpora l'escultor Henry Laurens i promou Josep de Togores, Eugène de Kermadec i Manolo Hugué, entre d'altres.

En la Segona Guerra Mundial, el fet de ser jueu l'obliga a refugiar-se al Llemosí, mentre al París ocupat Louise Leiris té cura de l'activitat de la galeria. Amb la França alliberada retorna a París i l'any 1945 reobre la galeria amb el nom de Louise Leiris mostrant obres d'André Masson. L'any 1948 exposa les obres treballades per Picasso durant el període de 1945 a 1948 a la Provença. Després d'una llarga i fructífera vida dedicada a l'art, Kahnweiler mor el gener de 1979, als noranta-cinc anys.

Kahnweiler i Catalunya

Dos anys després dels inicis de la seva relació amb Picasso, l'any 1909, Kahnweiler ve a Barcelona amb la seva dona i coneix el món artístic de la ciutat. És una època convulsa, s'ha produït la Setmana Tràgica i Picasso ha marxat, però Kahnweiler visita la família de Picasso al carrer de la Mercè i els comenta la seva vàlua com a pintor. Amb Picasso i posteriorment amb Josep de Togores el 1922 i Manolo Hugué el 1923, Catalunya entra en l'òrbita de Kahnweiler, fins que cap als anys trenta, amb la Gran Depressió econòmica, es tanca la relació amb ells. L'any 1955, a instàncies de Sabartés, la Sala Gaspar de Barcelona exposa i ven obres de Picasso en successives ocasions i es genera una fructífera col·laboració amb Kahnweiler, que hi participa fent conferències sobre Picasso. Atesa l'oposició activa de Picasso al règim dictatorial de Franco i la seva adscripció al Partit Comunista francès, la inauguració el 9 de març de 1963 de l'actual Museu Picasso, amb el nom de Col·lecció Sabartés, es fa sense la presència de cap dels tres personatges que la propicien: Sabartés, Kahnweiler i Picasso. No serà fins al març de 1968 que Kahnweiler, coincidint amb la conferència sobre Picasso que pronuncia a la Sala Gaspar, visita el museu acompanyat de Joan Ainaud de Lasarte, un altre dels artífexs de la creació del Museu Picasso, com a director dels Museus d'Art de Barcelona.

En acabar la visita, molt profitosa per a tots nosaltres, agraïm la iniciativa de la Junta de l'Associació d'Antics Diputats i la bona acollida del personal del Museu, i tanquem la jornada amb un dinar al Parlament de Catalunya.

GUIOMAR AMELL I AMELL

Picasso, 1906-1907

EL DIA 12 DE DESEMBRE, amb l'Associació d'Antics Diputats al Parlament de Catalunya, tinguérem la fortuna de compartir al Museu Picasso de Barcelona una emotiva i ben proveïda exposició antològica i commemorativa del cinquantè aniversari de la mort del pintor malagueny, mig català, Pablo (o Pau) Ruiz Picasso.

L'acte, solemnement presentat pel director del museu, es desenvolupà en un recorregut pedagògic per les diverses sales de l'itinerari, acompanyats tot-hora per les documentades i amenes guies del centre.

Cal felicitar també, com en anteriors i semblants ocasions, les persones de la Junta encarregades de l'acurada planificació de l'acte, que conclogué amb un dinar de germanor al Parlament.

Per altra banda, no dubto que l'àmplia crònica de l'esdeveniment, que per a aquest mateix butlletí s'ha encarregat de redactar la il·lustre companya Guio-mar Amell, ens desvetllarà fidels i savis records.

Permeteu-me, companys lectors, que sigui la meva condició de berguedà la que em porti a escriure aquest article com a pur complement circumstancial de l'esdeveniment, que, en el fons, considero ben directe i interessant pel tema que tractem.

El cas és que els berguedans, i específicament els habitants de Gósol, el nostre bell poblet arraulit al dors de la muntanya del Pedraforca, tenen suficients i orgullosos raons per haver compartit un període de vuitanta dies de vida amb Pau Picasso quan ell tenia vint-i-quatre anys d'edat. Parlo de finals del mes de maig i fins a mig agost de l'any 1906, en què l'artista s'hostatjà a l'antiga fonda de Cal Tampanada, acompanyat de Fernande Olivier, la seva amant francesa d'idèntica edat a la d'ell, amb la qual va conviure durant vuit anys.

En principi, no sembla gaire llarg un període de vuitanta dies, tot i que cal estimar-lo prou ampli i productiu, atesa la fecunditat creativa del jove pintor. Tant és així, que, quant quadres i dibuixos, foren més de tres-centes les obres fetes per ell en aquell paradís muntanyenc, de les quals un centenar de valuoses teles han acabat formant part de prominents pinacoteques d'arreu del món: *La dona dels pans*, a Filadèlfia; *El nu de Fernande amb les mans juntes*, a Ontario; *Natura morta*, a Sant Petersburg; *El jove gosolà*, a Göteborg; *El pentinat*, a Nova York; *L'harem*, a Cleveland, i tants altres.

Aquesta producció artística encara sembla més inversemblant tenint en compte les freqüents hores d'oci que l'artista passava a les taules de la fonda de Cal Tampanada aprenent a fer trapes en llargues partides de cartes, o bé acompanyant contrabandistes pel Cadí o buscant fòssils, dels quals arribà a tenir-ne una col·lecció ben abundosa.

La pregunta que hom es farà immediatament és què carai hi feien l'artista amb la seva companya francesa aquella primavera i estiu a l'altra banda del Pedraforca i en un poble a 1.500 metres d'alçària. El cas fou que Enric Casanovas, eminent escultor català i bon amic de Pau, al qual veia en un estat d'angoixa preocupant, el convencé perquè sortís de la bulliciosa Barcelona.

En el fons, el que realment sentia Pau era un nostàlgic enyorament pels encisadors vuit mesos passats a Horta de Sant Joan, poble de Tarragona, quan tenia setze anys, amb l'objectiu de guarir-se de l'escarlatina i en companyia del seu inseparable amic Pallarès. El canvi de la serenor del poble tarragoní per la de les muntanyes prepirinenques refermà la seva il·lusió de retrobar-se enmig de la natura, on podia recuperar l'enyorada tranquil·litat.

El trasllat de la parella des de Barcelona a Gósol implicà dues jornades especialment fatigoses en aquells principis de segle amb unes comunicacions tan deficientes. La primera, seguir quasi tot el Llobregat, des de Barcelona a Guardiola de Berga, en dos trens fumejants i calmosos. I la segona, de Guardiola a Gósol, a cavall dels dos muls guiats per un traginer en terreny costerut i abrupte, travessant Maçaners, Saldes, el coll de la Trapa...

I sempre amb el pes d'una càrrega considerable, amb la previsió que la darrera etapa del viatge havia de ser amb destinació a París. Ell amb tots els estris i accessoris propis d'un artista pintor; i ella, amb una copiosa i variada vestimenta de ciutat i un cadell de fox terrier regalat a Barcelona. Durant tot aquest tram hagueren de suportar una pluja inclement sota la qual cal imaginar que Fernande, sobre una mula, no se sentí gens còmoda.

Malgrat això, i arribats ja al punt de destinació, no cal dubtar que el pintoresc poble prepirinenc constituí, per a la parella, un dilatat i relaxant sojorn

espiritual. I per al pintor, un canvi ambiental i paisatgístic que li permeté explorar nous i sorprenents horitzons artístics.

Sens dubte, les condicions de benestar que trobaren en aquest recòndit i idíl·lic racó de Catalunya, a la part meridional dels Pirineus, superaren totes les previsions. Un paratge encerclat per les altes muntanyes del Pedraforca, el Cadí, Ensija i el Verd, amb un clima sec i fred i una llum solar resplendent. I el poble, amb 730 habitants, que tot i que no disposava d'infraestructures, tenia en abundància productes vitals bàsics com aigua, llet i carn.

Però, per damunt de tot, considero que hi ha una qüestió fonamental que no podem deixar de tractar en aquest article. Es tracta de la influència que tingué en Picasso l'estada a Gósol pel que fa a la seva radical mutació estilística, experimentada precisament al llarg del bienni 1906-1907, i que marca un abans i un després entre la pintura realista i la cubista.

Sobre aquest tema, una respectable i fonamentada opinió francesa pretén justificar que aquell canvi d'estil pictòric del nostre personatge es produí estrictament a París el 1907, com a conseqüència de la visió contemplativa de simplificades màscares africanes al Museu de l'Home, que influí simultàniament en Picasso i Braque i que, inspirats per Cézanne, els llançà tots tres a l'estil denominat protocubista.

Amb tots els respectes em permeto suggerir, tanmateix, com a berguedà i català que soc i d'acord amb una opinió àmpliament compartida, que fou l'estada a Gósol la que influí de manera directa i fonamental en el sobtat canvi d'estil de Picasso. Primordialment, dels seus quadres pintats al poble cal destacar-ne l'aprofundiment en les estructures i el culte a les formes per ell especialment captades, com la severa nuesa del paisatge i la polièdrica composició de les cases.

I molt especialment, també, que el realisme de l'època rosa llavors imponent, a Gósol es mostrava particularment tenyit d'un ocre terrós fet de pigments naturals, així com que els ulls ametllats que aparegueren als seus quadres s'inspiraven en les verges romàniques de l'entorn. Amb un escenari i precedents artístics com aquests, es produí l'evolució picassiana cap al cubisme, ja dominat per les figures geomètriques i justament consagrat a París l'any següent.

Entre aquells precedents estilístics de la seva pintura realista em permeto recordar el quadre *Les cases de Gósol*, i molt específicament també *L'harem*. En aquest darrer, al costat d'esveltes figures femenines hi figura autoretrat el mateix Picasso, assegut a terra i ben acompanyat d'un porró, pa, tomàquet i embotits, talment com el més autèntic bodegó gosolà possible.

Mai no he dubtat que, des del punt de vista de la composició, cal endevinar en aquesta obra antecedents directes d'un altre quadre de l'autor, ja d'estil precubista, *Les demoiselles d'Avignon*, pintat l'any següent a París.

Aprofito l'ocasió per parlar de la plaça de Gósol, presidida al centre per una bella escultura de *La dona dels pans*, la gosolana, dita Herminia pel pintor, i que li inspirà aquesta popular obra. Allí hi hagué antany la fonda de Cal Tampanada, avui tancada i amb l'edifici transformat. Fou propietat de Josep Fontdevila, antic contrabandista i molt bon amic de Pau, a qui retratà reiteradament en molt diverses positures. Singularment, en els retrats del seu rostre s'hi presagia ja la «màscara» que li definí l'evolució cubista. Un dels retrats de Fontdevila el conserven custodiat en un banc, amb gran zel, els seus successors.

Cal destacar que a la mateixa plaça hi ha el Centre Picasso. Inaugurat fa pocs anys, considero que és ben digne de ser visitat pel fet que hi podem veure una sèrie de reproduccions fidels d'obres produïdes durant l'estada al poble. No puc deixar de suggerir als companys una visita cultural, enriquida, a més, pels encants paisatgístics d'aquesta meravella de l'Alt Berguedà.

I ja quasi concloent l'article, arribem a la meitat del mes d'agost del 1906. Pau i Fernand es veieren obligats a deixar Gósol i viatjar al París que els esperava. A ell li restava l'implícit desig de tornar algun altre dia, com li havia antany succeït amb Horta de Sant Joan, fins al punt que li digué a Fontdevila que li deixava alguns estris de pintar i que, per favor, els hi guardés. Malauradament, no fou així, perquè, com és ben sabut, des del 1907 a Pablo (Pau) Picasso se li complicaren i internacionalitzaren la vida i la fama.

Aquell viatge de sortida de Gósol, encara tingué, almenys en el primer tram, connotacions més dificultoses que el d'arribada. Sortiren de bon matí cap a Bellver de Cerdanya amb dos muls carregats d'equipatges, més les tres-centes obres d'art, i coronaren quasi acrobàticament el Cadí pel pas dels Gosolans, a 2.400 metres. Allí trobaren la diligència que els dugué a Ax-les-Thermes, on, finalment, agafaren el tren cap a la capital francesa.

No podria concloure aquest escrit sense comentar una qüestió relacionada amb la tornada a París que de cap manera podem considerar anecdòtica, sinó que, per damunt de tot, té la virtut de subratllar com la definitiva transformació de l'estil artístic de Picasso tingué a Gósol el seu centre de gravetat. Parlo del *Retrat de Gertrude Stein* que es mostra al Metropolitan Museum of Art de Nova York. Es tracta d'una coneguda escriptora americana, admiradora i compradora de molts dels seus quadres. En l'anterior estada de l'artista

a París ella li havia demanat que li fes un retrat, que, per cert, té una curiosa història.

El cas és que al llarg de quasi un centenar de sessions Picasso tingué Gertrude posant com a model pictòrica, però per vacil·lacions de pur perfeccionisme artístic, deixà el quadre inacabat i pendent de pintar-hi el rostre. De nou a la capital francesa, després dels mesos d'estada a Barcelona i a Gósol, decidí acabar-lo i, inexplicablement, en una sola tarda el tingué enllestit.

Sorprenentment, el rostre de l'escriptora revela un contundent canvi de Pau Picasso a la modernitat. Clarament gestat a Gósol, hi conflueixen moltes de les troballes del primitivisme allí capturat i que s'inspiren en l'escultura romànica, tals com les cel·les i el nas. A banda d'això, el rostre destaca totalment respecte del cos com una màscara que ens condueix al cubisme sintètic. En definitiva, la Gertrude de Picasso constitueix un dels més revolucionaris retrats de la història de la pintura, deixa endarrere classicismes i s'encamina cap a la contundència de les imatges cubistes. Amb tot, cal dir que a la Gertrude, que no s'hi sentí fidelment retratada, el quadre no li complagué gaire.

Tot i que les ocasionals incomoditats del viatge de retorn de Gósol poguessin incomodar puntualment Fernande, cal atribuir-los un caràcter purament accidental enfront d'allò global i definitiu que per a ella significà aquella estada inoblidable. Així ens ho confessa en el seu diari *Souvenirs intimes*, on ens explica les impressions personals i complements de l'estada en aquell encantador poblet berguedà: «Gósol va resultar una meravella. Allà a les altures, enmig d'un aire d'increïble puresa, envoltats dels seus amables habitants, hospitalaris, desinteressats, contrabandistes gairebé tots, vam trobar allò que tal volta sigui la felicitat».

JAUME FARGUELL I SITGES

Visita a la Llotja de Mar

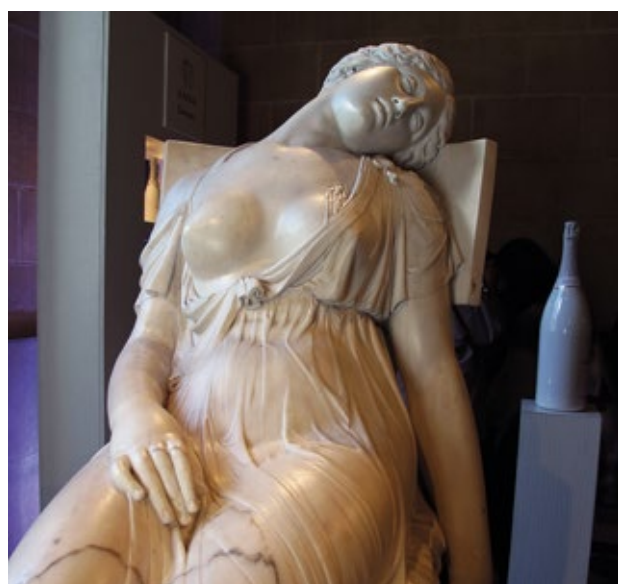
CAP A LES DOTZE DEL MIGDIA DEL 17 DE FEBRER ens vam trobar a la porta principal de la Llotja de Mar de Barcelona una quarantena de persones, exdiputats i acompanyants. Feia un dia fred i ventós, es notava que érem a l'inici de la setmana dels barbuts, al cor de l'hivern, festa de Sant Antoni Abat. Diu el refranyer que «per Sant Antoni un pas de dimoni», fent referència a l'allargament de les hores de llum. Era la primera reunió dels associats de l'any 2023. L'esdeveniment constava de dues parts que es complementaven: la visita a l'edifici de la Llotja de Mar i el posterior dinar col·loqui sobre el Consolat de Mar al restaurant del Parlament. El Sr. Jordi Domingo Garcia Milà, cònsol major de la institució, va ser el guia de la visita a la Llotja i va desplegar el tema «El Consolat de Mar, 750 anys d'història».

D'entrada hem de manifestar que el Sr. Domingo és un gran comunicador, molt ben documentat i que sap transmetre als seus interlocutors l'entusiasme per la institució que presideix, cosa que ha fet a la vegada amenes i profitoses les dues parts de la intervenció. Crec que molts hem descobert aspectes de la història que ens donen una visió més àmplia del nostre passat i de les forces que mouen la història, que ens han portat on som ara.

La Llotja de Mar és un edifici amb més de 750 anys d'història, format per dues parts, que corresponen a dos períodes històrics clarament diferenciats: l'edat mitjana i l'edat moderna, l'escolàstica i el despertar de l'humanisme que donà pas a la Il·lustració, la Revolució Industrial i l'època contemporània. Es pot dir que ha aixoplugat des del mercader i artesà medieval fins a l'empresariat capitalista. Hi ha una part netament gòtica (segles XIII i XIV) a l'angle nord de l'edifici, que, amb les ampliacions posteriors, és embolcallada en els altres tres angles

pels edificis d'estil neoclàssic (segles xvi i xvii). Tot plegat forma un conjunt totalment harmònic. El Sr. Domingo ens va guiar per les diferents dependències començant pel primer pis, on hi ha la zona de sales d'actes i reunions de l'actual propietari de l'edifici, la Cambra de Comerç, Indústria i Navegació de Barcelona. Vam passar pel Saló Daurat, que conté quatre estàtues en els angles i l'emblema de sant Marc, el patró de Venècia. Precisament fins a l'any 2020 s'hi va celebrar missa i un dinar el dia en què es commemora aquesta festivitat, el 26 d'abril. Vam entrar tot seguit a la sala on es fan els comitès executius de la Cambra; a la paret hi ha els retrats de tots els que n'han estat presidents, i hi figura en un lloc destacat Manuel Girona, que fou el primer que va ocupar aquest càrrec l'any 1886. Seguint l'itinerari, sortim a la terrassa de l'edifici, on es pot gaudir de la zona del Pla de Palau. Aquest indret ha estat un escenari privilegiat del fluir de la història de Barcelona. El nostre guia ens informa que inicialment el mar arribava a la meitat del que avui dia és l'avinguda Isabel II i la Llotja formava part de l'activitat portuària. Els vaixells descarregaven les mercaderies a un illot que hi havia on ara hi ha l'Escola Nàutica i en barques les transportaven fins als molls. Posteriorment (segle xvii), la zona anirà transformant-se en el que avui dia és el Pla de Palau, en què s'ubiquen edificis de l'Administració de l'Estat, particularment en el període posterior a la guerra de 1714. Avui dia es conserva encara l'antic edifici del Govern Civil. De tornada passem per una altra sala on hi ha l'escultura *Lucrècia morta*, de Damià Campeny, que fou molt fotografiada pel assistents perquè és una obra d'una gran bellesa. Vam passar després a la segona planta de l'edifici medieval on hi ha el Saló dels Cònsols, que es destina avui dia a la contractació de cereals, ja que cada dimarts s'hi fixen els preus per a tot l'Estat. A la sala hi ha dues pintures de Josep Obiols i Palau, que el mateix pintor va regalar a la institució. Durant el temps en què es va suprimir la Universitat de Barcelona (des de la derrota del 1714 fins al 1870) es va emplaçar en aquest lloc l'Escola de Belles Arts i Oficis. També vam passar pel despatx de la Presidència de la Cambra i del cònsol major, que conté entre molts altres llibres l'hemeroteca sencera del *Diari de Barcelona*, l'antic Brusi, i el Saló de Plens de la Cambra. L'avantsala té una vitrina amb una col·lecció de vai-

xells en miniatura, des de l'antiguitat fins al segle XIX, que fou obra d'un uixer de la casa. Sembla ser que la seva tasca va ser recompensada amb l'import d'una pesseta, ens comenta el nostre amfitrió. També hi ha un antic fanal de gas que es considera que fou el primer de l'enllumenat públic que hi va haver a la ciutat.

Es va deixar per al final de la visita la part més important de tot el recorregut: la planta baixa de la part medieval, o sigui el Saló Gòtic, l'antiga sala de contractació on els comerciants feien les transaccions. És un espai de grans dimensions i una alçada considerable que aguanten uns arcs d'una gran amplària. Penso que a l'època era una construcció agosarada, d'una gran dificultat tècnica, però també d'una bellesa impressionant, d'una etapa en què el gòtic s'ha estilitzat, s'ha fet més lleuger. Si bé habitualment es destinava a funcions comercials, ocasionalment servia d'espai per a celebracions, periòdiques o extraordinàries. El Sr. Domingo en va destacar dues. L'any 1802, amb motiu de les noces d'un dels fills del rei Carles IV, s'hi representà la primera òpera de tota la part peninsular de l'Estat. Diem *peninsular* perquè sembla que la primera òpera de l'Estat va ser a l'illa de Menorca. La segona celebració fou l'any 1921, quan va tenir-hi lloc la primera assemblea de la Societat General de Nacions, que es va dedicar al tràfic mercantil i que va arribar a tenir de l'ordre de quatre-cents delegacions.

El Sr. Domingo, en menys de dues hores, ens ha fet viatjar en l'espai i en el temps. Hem resseguit detalladament l'edifici (l'espai) i hem sentit el relat temporal, la seva història. Ens hem fet una idea de l'evolució, dels períodes d'esplendor i dels de decadència, sempre amb el vent en contra dels diferents governs de l'Estat. Després del 1714 l'edifici va ser expropiat per a ser destinat a caserna i es va haver de recomprar i restaurar a final del segle XVIII (a partir de 1771 i fins a 1819). En aquest període destaca la tasca d'Antoni Capmany, diputat a les Corts de Cadis, el retrat del qual figura en un lloc destacat del Saló de Plens.

He intentat resumir l'allau d'informació que d'una forma erudita, entusiasta i amena ens ha anat donant el nostre guia, però penso que m'he quedat curt. Crec que val la pena ampliar la informació a través dels llocs web del Consolat de Mar, de la Cambra de Comerç i altra informació sobre la Llotja de Mar i el Consolat de Mar i tornar a visitar l'edifici.

ENRIC CARDÚS LLEVAT

Dinar col·loqui «El Consolat de mar, 750 anys d'història»

COM ÉS HABITUAL, un cop finalitzat el dinar la presidenta ens presenta el conferenciant Sr. Jordi Domingo Garcia Milà. Ens comenta que el va conèixer fa molts anys lluny d'aquí, precisament a Moscou, en els temps remots de la Perestroika, quan van assistir a un congrés al qual van participar amb el conseller de Justícia del moment, el Sr. Bassols. Ens fa saber que és advocat en exercici amb quasi cinquanta anys d'experiència, que és membre originari i portaveu de la plataforma Constituïm, la tasca de la qual és elaborar una constitució catalana, i d'ençà de l'any 2020 és cònsol major del Consolat de Mar.

El Sr. Domingo agraeix les paraules de la presidenta i ens diu que per a ell és un honor i un privilegi dirigir-se a tots nosaltres. Ens indica que la seva intervenció constarà de tres parts: passat, present i futur del Consolat de Mar.

Per a referir-se a la importància del passat fa seves les paraules del Sr. Ramon Tremosa, «El *Llibre del Consolat de Mar* és l'aportació més important de Catalunya a la història universal». També manifesta que és el primer exemple del que avui anomenem *globalització* i la millor marca que tenim a nivell internacional, coneguda i reconeguda pels acadèmics de dret marítim internacional; però que no l'hem sabut aprofitar en el moment d'empeltar al present un passat tan enlluernador. El Consolat és el bressol del dret marítim internacional, que regulà una gran part del tràfic mercantil perquè les mercaderies es transportaven (i es transporten) en vaixell. Però a partir de Martí I l'Humà també s'aplicava al transport terrestre. Les normes estaven recollides al *Llibre del Consolat de Mar*, que és el primer codi de comerç que no es limitava a les activitats específiques del transport sinó que també regulava l'actuació dels advocats (havien de ser educats i respectuosos), l'acció social i els drets dels mariners en cas de desgràcia, i fins i tot els drets enfront els creditors de les mullers dels armadors, a les quals donava preferència en el cobrament del seu dot en els casos de liquidació. Aquest codi va ser vigent durant molt de temps, des del segle XIII fins al XIX, en què fou abolit per Napoleó Bonaparte. La versió original estava escrita en la nostra llengua i es va traduir a mesura que s'anava ampliant el seu àmbit d'aplicació. Es pot dir que les normes del *Llibre del Consolat* agafaven el millor de cada lloc de manera que tothom s'hi sentia representat. L'any 1908 encara es va dictar una sentència basada en la seva normativa a Nova York.

També van ser molt importants els consolats, les delegacions o les sucursals que el Consolat tenia escampats per tot el món conegut. Al principi en van ser vuitanta a les ribes del Mediterrani; més tard, cent vint a la resta del continent europeu. Primer s'hi van instal·lar magatzems per a les mercaderies, que van esdevenir una mena de zona franca en què només s'aplicava el dret del consolat. Cada consolat tenia el cònsol corresponent. El Sr. Domingo en destaca el que anomena les sis potes: la navegació i el comerç, la legislació i la jurisprudència.

dència, la llengua catalana, els intercanvis culturals a través dels cònsols i la diplomàcia. També van ser un precedent de les avui dites operacions de capital risc, perquè se subvencionaven operacions comercials a canvi d'un percentatge elevat del benefici.

El rei Jaume I va recomanar que es prescindís de la jurisdicció del rei (la legislació i la justícia ordinària) i que els comerciants es jutgessin segons els seus usos i costums, o sigui, que fessin servir la mediació.

El Sr. Domingo tanca aquesta mirada sobre el passat insistint en el fet que aquesta institució ha lluit poc, en bona part perquè els guanyadors sempre imposen la seva història. Creu que és la nostra tasca donar-la a conèixer: tenim un passat extraordinari que hem de fer sobresortir.

El present comença l'any 2020, quan el Sr. Joan Canadell, per tal de reflotar la institució, proposa al Sr. Domingo ser cònsol major. Ell accepta malgrat saber que els mitjans són limitats i que parteix d'un pressupost zero, però conscient que el Consolat és la millor marca que té Catalunya al món avui dia, perquè va tenir una importància cabdal durant molts segles, reconeguda especialment en l'estament acadèmic. Tot plegat fa que Barcelona es pugui convertir en el tercer centre d'arbitratge i mediació a nivell mundial, precisament perquè tenim el Consolat i hem estat capdavanters en aquestes matèries. Però amb l'arbitratge i la mediació no n'hi ha prou.

El proper mes d'octubre se celebren els 750 anys del llibre *Costums de Tortosa*, precursor de moltes de les disposicions del *Llibre del Consolat de Mar*. Està previst un congrés mundial de mediació que ha de tenir lloc a Barcelona el pròxim mes d'octubre i que tindrà una durada de tres dies.

A més, a fi de donar-se a conèixer a escoles i instituts d'ensenyament, s'està treballant en la producció de vídeos i videojocs per a joves sobre temes relacionats amb el Consolat i documentals sobre la seva història, que destaquin els contrastos entre el món d'abans i el d'avui.

També es preveu una exposició al Museu Marítim entre el mesos de juny i setembre a la qual es vol donar un caràcter itinerant per tal que viatgi per les

ciutats on s'emplaçaven els antics consolats (Alexandria, Bugia, Dubrovnik, Bruges) i potser Nova York i Washington.

Hi ha molts projectes sobre la taula, també algun relacionat amb l'àmbit gastronòmic; però és important per a tirar endavant aconseguir que l'entitat sigui reconeguda com a entitat d'interès econòmic per l'Administració General de l'Estat, per tal que les aportacions que s'hi facin siguin deduïbles fiscalment.

De cara al futur els projectes són molt ambiciosos. El Sr. Domingo en planteja tres:

En primer lloc, crear una càtedra interuniversitària amb projecció internacional per a formar àrbitres i mediadors que, a més de les matèries generals (dret, economia, psicologia i ètica) tracti temes més concrets (contractació, assegurances i responsabilitats). Es requereix un estudi profund per a trobar solucions en l'origen essencial dels conflictes: el xoc de cultures que molt sovint fa que fracassin les aliances d'empreses. S'ha de preveure o minimitzar aquest xoc.

El tràfic mercantil per mar ha estat sempre essencial, avui dia potser més que mai en un món altament globalitzat. Tanmateix, pateix una concentració excessiva. Hi ha tres grans empreses, totes europees (Shipping MSC, Maersk i CMA), i una quarta empresa (Cosco) de capital xinès, que acumulen el volum més gran de tràfic per mar i una bona part del terrestre. Aquestes empreses formen un oligopoli al qual ningú pot plantar cara, fins i tot sembla que el Parlament Europeu mira cap a una altra banda. Imposen les seves regles a la resta d'agents, que són massa petits per a enfrontar-s'hi, fins al punt que s'han arribat a fer pràctiques absolutament nocives com el *blank sailing*, que es produeix quan aquestes grans companyies decideixen unilateralment que no deixen la mercaderia al port on s'havien compromès sinó en un altre que els convé més. El Consolat de Mar pot col·laborar amb les universitats amb una càtedra que estudiï aquestes qüestions en benefici de la pacificació de la vida econòmica social i política.

En segon lloc, passar a treballar electrònicament. La documentació pròpia del tràfic marítim se sustenta majoritàriament sobre paper, és a dir, no es treballa electrònicament. Només un 1% de les targetes d'embarcament (*bill of lading*), que són els justificants de la propietat de les mercaderies, són electròniques. Sembla que no hi ha manera de passar del paper a l'electrònica, ni tan sols l'Organització de les Nacions Unides ho ha aconseguit. El Consolat de Mar està provant d'acostar posicions. El Centre Blockchain de Catalunya, a través del Consolat, és l'única institució que té prestigi per a fer-ho. Malgrat la dificultat, treballarà en aquest camp tan important. Val la pena intentar-ho.

Finalment, combatre la manca d'ambició, les mesquineses i la política de poca volada, que són les tres actituds que poden fer fracassar tots els projectes que hem vist. Esperem que tots plegats siguem capaços de superar-les i que sapiguem estar a l'altura del que ha estat i pot arribar a ser el Consolat de Mar.

Com és habitual, després de la intervenció es va establir un animat col·loqui. Van ser més de tres hores que se'ns van fer curtes. Estic segur que tots nosaltres en vam sortir una mica més savis i més interessats per un tema que en general és massa desconegut.

Divina Comèdia i astronomia

LA DIVINA COMÈDIA és un poema enllestit i publicat enguany fa 701 anys, al moment que es considera final de l'edat mitjana i dels primers passos envers el Renaixement. Poema que pot rebre molts adjectius, com p. ex. fonamental en la història de la literatura, llarg, agosarat, allegòric, fascinant, també sectari, i tants d'altres com vulgheu.

El fet és que, enmig de la seva exuberant fantasia farcida de pinzellades teològiques, Dante hi fa exhibició d'erudició històrica i, curiosament, també hi ha unes quantes referències dedicades a temes astronòmics, no només per les possibles exigències de la composició del poema sinó també, i segurament, per presumir de coneixements científics, la qual cosa permet veure quins eren els coneixements astronòmics de la seva època.

La Divina Comèdia va ser escrita per Dante Alighieri entre els anys 1307 i 1321, que va ser el de la seva mort. Val a dir que Dante el va titular simplement *Commedia*, i que l'adjectiu de Divina se li va posar més tard, sembla que per Giovanni Boccaccio.

Dante va néixer a Florència el 1265 i va morir a Ravenna el 1321, havent viscut doncs 56 anys. Havia pres part activa en política i per això es va haver d'exiliar de Florència el 1302 i ja no va poder tornar mai més a la seva ciutat.

En la seva vida política sempre va defensar l'autonomia del poder temporal davant de l'Església i d'aquí vénen les terribles invectives que escriu contra el papa Bonifaci VIII i que de tant en tant apareixen al poema. El seu ideal polític era la restauració del Sacre Imperi Romanogermànic, com a continuació de l'imperi de Carlemany, amb una clara separació de poders entre l'emperador i el papa.

La *Commedia* consta de tres llibres, subdividits cada un en 33 cants, més un primer cant d'introducció al principi. Aquests cants no són tots exactament de la mateixa llargada, però tots tenen al voltant de 135 a 150 versos, o sigui que ens n'anem cap a uns 14.000 o 15.000 versos en total, tots escrits en tercines encadenades, on el primer vers rima amb el tercer i el segon rima amb el primer i el tercer vers de l'estrofa següent, és a dir en una seqüència com ABA, BCB, CDC, etc.

Els tres llibres tracten respectivament del viatge de Dante a l'Infern, al Purgatori i al Paradís, si bé el llibre de l'Infern comença amb un cant dedicat als Llimbs i el del Purgatori acaba amb un cant on es descriu el Paradís Terrenal. Dante ve a representar la humanitat que surt de la selva obscura del pecat i que comença el seu viatge fins a arribar a la visió de Déu. En els dos primers llibres ho fa guiat pel poeta llatí Virgili, que representa la raó humana, i arriba al Paradís, on Virgili és substituït per Beatriu, dama amb existència històrica i que l'autor posa al poema com a símbol de la teologia o de la fe revelada.

Tota l'obra també és una crònica de fets històrics de la seva època, amb una narració detallada de molts personatges que, si no hi haguessin estat esmentats, probablement haurien caigut en l'oblit o haurien quedat només a l'abast dels especialistes, i val a dir també que el caràcter apassionat de Dante i la seva complexa activitat política el duen sovint a incorporar a l'obra uns passatges d'una extrema violència contra els seus enemics.

L'Infern es presenta en la forma d'un embut amb nou cercles descendents cap al centre de la Terra, el Purgatori com una muntanya amb nou cercles ascendants situada a l'hemisferi sud del nostre planeta, considerat com a *terra incognita* més enllà de l'estret de Gibraltar, i el Paradís es veu com unes esferes concèntriques, cada una dedicada a un dels planetes coneguts en aquell moment, que eren set comptant-hi la Lluna. En l'enllaç que poso a continuació es pot trobar unes interessants imatges descriptives de la concepció que Dante Alighieri té de l'Infern, el Purgatori i el Paradís. <https://mostre.museogalileo.it/dante/index.php/it/>

I també en aquest altre enllaç es pot veure la conferència que vaig fer l'any 2021 a Vic sobre aquest tema. <https://www.youtube.com/channel/UC-BZDnBJJSCVKxh7TQssCXw/featured>

Les dues traduccions catalanes modernes de la *Commedia* són les de Josep M. de Sagarra (1935-36), feta en tercines encadenades com al poema original, i la de Francesc Mira (2000). Cal remarcar també la traducció en vers d'Andreu Febrer al s. xv, i la traducció dels dos primers llibres feta per Narcís Verdaguer i Callís, editada pòstumament el 1921. Val a dir que aquests dos darrers personatges figuren a la galeria de vigatans il·lustres. Andreu Febrer, a més, era veí del meu carrer de naixement, actualment c. de Sant Miquel.

La *Commedia* és un poema de molt difícil comprensió si no es llegeix acompanyat de tot un conjunt de notes explicatives. En la traducció de Sagarra hi ha un extens capítol al final de cada cant, mentre que en la de Mira hi ha les notes posades a peu de pàgina, cada una al lloc corresponent. Respecte als quaranta-quatre passatges que he localitzat referents a temes astronòmics, les notes de Mira són essencials per a la seva comprensió, si bé n'hi ha algunes, poques, on la seva apreciació és errònia. Com que en aquest espai no és possible detallar-los ni tan sols mínimament, només en citaré tres com a exemple il·lustratiu, en la traducció i amb les corresponents notes explicatives de F. Mira.

Infern, Cant XI, 112 a 114

I ara segueix-me, que me'n vull anar; que ja, per l'horitzó, Piscis s'esmuny, el Carro ja s'estén sobre el Mestral,

Són les tres del matí, quan la constel·lació de Piscis ja ha pujat a l'horitzó (Dante, molt gràficament, diu que «els peixos s'hi esmunyen», o naden) i quan el Carro, l'Óssa Major, està situat o inclinat en direcció nord-occidental: la direcció del vent Caurus, que és el mestral.

Paradís, Cant XV, 13 a 18

Com, pels cels de la nit tranquils i purs
corre de tant en tant un foc sobtat,
que fa moure els ulls que estaven quiets,
i pareix que un estel muda de lloc
si no fos que en la part d'on ix encès
no se'n perd cap, i ell mateix dura poc,

*Hom considerava que els estels fugaços
eren una mena de vapors encesos que tra-
vessaven el cel. És una descripció molt bo-
nica del fenomen dels meteors.*

Paradís, Cant XXII, 139 a 150

Veia encesa la filla de Latona
sense aquella ombra que va ser la causa
que em va fer creure que era rara i densa.
Allí vaig sostenir, Hiperió,
la mirada del teu fill, i es movien
al voltant i prop d'ell Maia i Dione.
Després m'aparegué, temperat, Júpiter
entre el pare i el fill, i veia clar
que canviaven tots ells de posició;
i els planetes, tots set, em van mostrar
com són de grans i com són de veloços
i la distància dels llocs respectius.

*La filla de Latona és la lluna. El fill
d'Hiperió és el sol, que ara Dante sí que
pot mirar de cara sense perill. A prop seu
hi ha Mercuri (fill de Maia) i Venus (filla
de Dione). I després Júpiter—planeta tem-
perat—, entre el seu pare Saturn i el seu fill
Mart. Ara, des de dalt, el viatger celestial
té una visió completa del sistema planetari.*

Quant a la resta de la quarantena de passatges d'índole astronòmica detectats, no puc fer altra cosa que llistar-los expressant el cant i el número dels versos perquè puguin ser consultats per tots aquells que puguin trobar interes-sant o curiós de fer-ho.

Infern: Cant VII, 97 a 99 / Cant X, 79 a 81 / Cant XXIV, 1 a 3 / Cant XXVI, 25 a 28 / Cant XXVI, 127 a 132 / Cant XXIX, 10 i 11 / Cant XXXIV, 95 i 96.

Purgatori: Cant I, 22 a 24 / Cant II, 1 a 9 / Cant II, 55 a 57 / Cant IV, 13 a 16 / Cant IV, 58 a 66 / Cant IV, 67 a 75 / Cant IV, 76 a 84 / Cant IV, 137 a 139 / Cant VIII, 91 a 93 / Cant VIII, 133 a 139 / Cant X, 13 a 16 / Cant XV, 1 a 6 / Cant XVII, 10 a 12 / Cant XVIII, 76 a 81 / Cant XIX, 1 a 7 / Cant XXV, 1 a 3 / Cant XXVII, 1 a 5.

Paradís: Cant X, 13 a 21 / Cant X, 28 a 33 / Cant XII, 28 a 30 / Cant XIV, 85 a 87 / Cant XIV, 97 a 102 / Cant XVIII, 64 a 71 / Cant XXI, 13 a 15 / Cant XXII, 109 a 111 / Cant XXIII, 10 a 12 / Cant XXV, 100 a 102 / Cant XXVII, 67 a 71 / Cant XXVII, 79 a 81 / Cant XXVII, 97 a 99 / Cant XXVII, 142 i 143 / Cant XXIX, 1 a 6 / Cant XXX, 1 a 9 / Cant XXXI, 124 a 126.

JOSEP M. CASALS I GUIU

Sol·licitud d'inscripció

Sol·licito ser admès/admesa com a membre de l'Associació d'Antics Diputats al Parlament de Catalunya, per la qual cosa facilito la meua identificació i les dades bancàries per a la domiciliació de la quota anual.

NOM..... COGNOMS

ADREÇA

POBLACIÓ

CODI POSTAL TELÈFON

ADREÇA DE CORREU ELECTRÒNIC

Domiciliació bancària de la quota anual

NÚM. IBAN

[illegible]

....., d..... de 20

Signatura

SR./SRA. DIRECTOR/A DE L'ENTITAT FINANCERA

OFICINA NÚM. POBLACIÓ

NÚM. IBAN

Us demano que satisfeu els rebuts que presentarà anualment l'Associació d'Antics Diputats al Parlament de Catalunya, carregant-los al compte indicat.

Atentament.

Signatura

....., d. de 20

Trameteu aquesta butlleta a l'Associació d'Antics Diputats al Parlament de Catalunya.
Palau del Parlament. Parc de la Ciutadella, s/n - 08003 Barcelona
aad@parlament.cat

NOTA: D'acord amb l'autorització donada per l'Assemblea General tinguda el 18 de febrer de 2005, la Junta va acordar modificar la quota anual de l'Associació, que, a partir del 2006, és de 25 euros.

PARLAMENT DE CATALUNYA

www.parlament.cat